

**Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут соціальних досліджень**

В.В. ВЕРБЕЦЬ

**МОНІТОРИНГ
НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ**

**РІВНЕ
2012**

УДК 37.012 (4 Укр)
В 31
ББК 74.04

Рецензенти:

Тарасенко В.І. – доктор соціологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту соціології НАН України;

Крالیук П.М. – доктор філософських наук, професор, проректор з наукової роботи Національного університету “Острозька академія”;

Зайцев М.О. – доктор філософських наук, професор зав. кафедри культурології та філософії Національного університету “Острозька академія”.

В 31 Вербець В.В. Моніторинг навчального процесу : Навчально-методичний посібник. – Друге вид. доп. і перероб. – Рівне. – РДГУ: Інститут соціальних досліджень, 2012. – 60 с.

У посібнику репрезентований навчально-методичний матеріал, який спрямований на розкриття методології та методики організації моніторингу навчального процесу вищого освітнього закладу. У праці пропонується методика організації моніторингу щодо визначення рейтингу досягнень окремого викладача на засадах трансформованих методик, які були апробовані в Національному університеті водного господарства та природокористування (м. Рівне), Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному інституті імені Г.С.Сковороди та Рівненському державному гуманітарному університеті. Особлива увага приділяється визначенню основних вимог та показників, дотримання яких забезпечує здобуття надійної та об’єктивної інформації для побудови рейтингу досягнень окремого викладача вищого навчального закладу.

Видання може бути корисним магістрам, викладачам, завідувачам кафедр та деканам факультетів у справі налагодження моніторингу досягнень як окремого викладача, так і загалом кафедри, факультету, університету.

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету

(протокол № ____ від “__” _____ 2012 року)

С В.В.Вербець

1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Освіта – один із найбільш ефективних соціальних інститутів, який органічно пов'язаний із фундаментальними основами державного устрою, його соціально-економічною і суспільно - політичною організацією та найвагоміший чинник становлення та розвитку інтелектуального потенціалу молодого покоління.

Вивчення функціонування ВНЗ, як важливого соціального інституту, надзвичайно актуальна проблема сьогодення. Адже вищий навчальний заклад „вбудований” у систему інших елементів системи освіти і має самодостатній потенціал у справі забезпечення підготовки висококваліфікованих спеціалістів для соціальної практики. Водночас в освітніх закладах існують проблеми не лише „зовнішнього” характеру – невідповідності рівня фахової підготовки спеціалістів для соціальної практики та відсутності науково обґрунтованого прогнозу потреб у фахівцях для конкретного регіону, але й „внутрішні” специфічні негаразди – брак інноваційних методик та технологій навчання, домінування вузькопрофесійних інтересів професорсько-викладацького корпусу, обмежена кількість методичного оснащення навчального процесу, відсутність налагодженого „зворотного” зв'язку між рівнем репрезентації знань та їх відповідним засвоєнням і використанням студентами у повсякденній практиці. Так, як свідчать результати соціологічних досліджень, проведених колективом інституту імені Горшеніна, понад 40% випускників інститутів, університетів і академій працюють не за фахом: менеджерами з продажу, секретарями, консультантами. Тим часом вищу освіту в Україні здобули 25,1% жінок і 22,6% чоловіків. Нині у вишах навчаються понад 2,5 мільйона студентів. А такої величезної кількості ВНЗ, як Україна, не має жодна країна світу [1, 18].

Водночас сьогодні виникає необхідність зупинити руйнівні процеси у галузях освіти, науки, культури. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають конкретні соціологічні дослідження, які дозволяють не лише вивчати громадську думку, але й здійснювати наукові розвідки у царині державотворення, подальшого розвитку освіти, науки, культури, аналізу проблем формування та реалізації невичерпного інтелектуального потенціалу студентської молоді. Тим часом, на думку З.Фройда, „дуже мало користі з того, коли хтось гучно проголошує, що береться досліджувати велику проблему. У науковій роботі перспективніше братися за те, що лежить безпосередньо перед вами, і тоді самі собою з'являються шляхи досліджень і це дозволить підступити до вивчення складних проблем” [2, 21]. Відтак важлива проблема сьогодення - налагодження систематичного вивчення об'єктивних бар'єрів та негараздів соціально-економічного, психолого-педагогічного та інформаційного характеру, які тримають у полоні невичерпний та нереалізований потенціал молоді, що відповідно дозволить унеможливити руйнівну дію таких чинників. Водночас в цих процесах нагромаджуються такі тенденції:

1. Проявляється низька адаптивність молоді до ринкових зрушень й неготовність її діяти більш самостійно щодо облаштування власної долі на

перетині сформованих та задекларованих впродовж попереднього періоду стереотипів соціальних орієнтацій та очікувань щодо “стабільності” й належної “турботи” держави про підростаюче покоління.

2. Відбувається ескалація патерналістських очікувань молоді в нових ринкових умовах завдяки домінування стереотипізації як необхідного способу людського мислення й здобуття молоддю нового соціального досвіду, але, водночас, уповільнюється процес прийняття адекватних рішень.

3. Зростають розбіжності економічного та соціального статусів в молодіжному середовищі (“залежних від підтримки держави” та “залежних від ринкових трансформацій”), внаслідок ініціюються різні за наслідками процеси: відпливають найкомпетентніші та найкваліфікованіші працівники із державного сектору економіки в ринковий, з одного боку, руйнується система мотивації особистості у професійній зорієтованості на підґрунті відсутності ресурсів ідентифікації, з іншого.

4. Зменшується рівень професійної компетентності та кваліфікованості, водночас збільшується індивідуальне пристосування особистості до ринкових перетворень, і як наслідок послаблюється соціальний престиж освіти як чинника суспільної диференціації.

Звичайно, існуючі бар’єри ускладнюють процеси реалізації потенціалу особистості у виробничій, соціальній та інтелектуальній сфері і провокують елементи девіації: динамізуються вчинки бездуховності, аморальності, збільшуються психічні розлади, поглиблюється соціальна аномія в цілому.

Тим часом надзвичайної актуальності набуває проблема формування освіченої, конкурентно-спроможної, мобільної на ринку праці молоді з глибокими та сильними мотивами, раціональною поведінкою, почуттям відповідальності, високою адаптивністю, готовністю призвичаїтися, опанувати та сприйняти зміни пріоритетів у виробленні нової системи цінностей та орієнтацій у складних ринкових умовах сьогодення. Внаслідок виникає необхідність надзвичайно потужної роботи щодо переорієнтації молоді з традиційних цінностей, на вартості ініціативно-творчого, соціально-активного та відповідального типу майбутнього працівника для ринкової економіки. Зростає безробіття в умовах невідповідного рівня життя широких верств населення, зокрема молоді, як найбільш мобільної частини українського суспільства. Молодь змушена здійснювати інтенсивний виїзд за кордон з метою працевлаштування й здобуття коштів. Відповідно виникає завдання щодо необхідності оперативної розробки тактики та стратегії професійної підготовки, адекватної сучасним вимогам та пошуків шляхів ефективного працевлаштування випускників вищих навчальних закладів різного рівня акредитації та форм власності – державних, приватних, муніципальних тощо.

Важливою умовою у науковому аналізі соціальних проблем молоді, виступає необхідність проведення систематичних та широкомасштабних соціологічних, соціально-педагогічних та психологічних досліджень мотивації навчання, професійної спрямованості, психологічної готовності до ринкових перетворень, а також вивчення глибинних, історико-ментальних, генетико-біологічних, інформаційно-культурологічних, соціоніко-енергетичних та інших

характеристик потенціалу особистості нової формації в незалежній українській державі. В даному разі виникає запитання, що, зокрема, аналізувати в спектрі проблем молоді, явлені чи латентні елементи функціонування соціального об'єкта – студентської молоді?

Зважаючи на специфіку вивчення життєдіяльності студентської молоді, її динамізм, певну амбівалентність дій та вчинків, виникає необхідність охопити широкий спектр проблем не тільки „внутрішнього”, суто вікового та психологічного характеру, але й „зовнішнього” – соціального контексту побутування молодіжної спільноти. Звичайно, такий соціальний об'єкт має дві форми життєдіяльності – латентну та явлену (явну). Така багатовекторність молоді як соціального об'єкта, на думку соціолога Тарасенка В.І., вимагає, поза сумнівом, діагностики „внутрішнього” стану об'єкта, тобто способу його іманентного існування (латентної форми). Однак, „прямо це діагностування вчинити неможливо, а тільки через спосіб явленого існування. Діагностика має пройти той самий шлях, що його проходить соціальне, а відтак і соціологічне пізнання – від явленої до латентної форми об'єкта” [3, 20]. Учений пропонує технологічну схему соціального пізнання в такій послідовності: 1) явлена форма фіксується й аналізується за певними кількісними і якісними параметрами; 2) результати аналізу інтерпретуються „углиб”, тобто у напрямі латентної форми існування об'єкта, яка звісно, спочатку не є конституюваною, а тому залишається невідомою; 3) інтерпретація конституює (встановлює) тип латентного буття (форму існування) об'єкта і термінологічно чи поняттєво позначає її; 4) пояснення встановленої форми (уточнення, характеристика тощо) на основі певної концепції чи теорії; 5) на підставі пояснення встановлюється діагноз об'єкта, тобто оцінка його стану у тій конкретній латентній формі, яку попередніми процедурами конституювано і пояснено” [4, 20]. Така методологія пізнання та діагностування соціального об'єкта, на думку соціолога Тарасенка В.І., має постати як „певна інтелектуально-технологічна цілісність” [5, 21]. Звичайно, всі елементи такої технологічної схеми взаємопов'язані та мають чітку ієрархічну підпорядкованість для наступного теоретизування, зокрема концептуалізації об'єкта, створення нової теорії та технологічного образу для практичного перетворення й узагальнення з можливістю екстраполяції в інші галузі життєдіяльності студентської молоді.

Сьогодні в Україні реалізується найскладніший етап суспільно-політичних, соціально-економічних та соціокультурних трансформацій. Створюються та розбудовуються передумови політичної демократії, формуються новітні інституції ринкової економіки, продовжується розбудова громадянського суспільства та його комплексна інтеграція до глобальних систем міжнародної взаємодії в царині інформації, пізнання, спілкування, культури та освіти. Водночас модернізаційні процеси в українському суспільстві, що визначаються динамічними параметрами політичних, економічних та геополітичних трансформацій збігаються у часі із поширенням та поглибленням глобальних тенденцій світової цивілізації – морального зубожіння, втратою духовно-естетичних орієнтирів та накопиченням надмірного соціально-психологічного напруження серед молодіжного покоління. З іншого боку, глобалізаційні

метаморфози, а також виклики, які постали перед країною, що знаходиться в процесі розбудови власної ідентичності, надають принципового значення питанням про стратегію, тактику, зміст та ресурси системних реформ у царині науки, освіти, культури тощо. Сьогодні особливого значення набувають проблеми узгодження взаємодії політичних, гуманітарних, соціально-психологічних та духовно-творчих факторів у процесі визначення та забезпечення оптимальної траєкторії подальшого розвитку суспільства. Здійснюючи аналіз проблем студентської молоді як динамічної соціально-демографічної спільноти та потужного соціального феномена державотворення, необхідно окреслити коло питань, які розкривають її ресурсний потенціал, що має сукупність психофізіологічних, соціокультурних, морально-етичних, духовно-творчих та професійно-кваліфікаційних детермінант. Звичайно аналіз процесу формування професійного потенціалу молоді передбачає врахування зовнішніх та внутрішніх елементів впливу, іншими словами єдності та гармонійного поєднання багатьох «світів», зокрема соціально-економічного, особистісного, морально-етичного, духовно-творчого, освітньо-інтелектуального та багатьох інших.

Водночас феномен соціального потенціалу охоплює надзвичайно величезну сукупність ресурсів, умов, чинників та елементів інтегративного й цілісного характеру, що вимагає бачення структури особистості як складної системи біологічних, фізіологічних, історично-ментальних, соціально-психологічних, культурологічних, морально-етичних та професійно-кваліфікаційних елементів, що перебувають під впливом соціокультурного та техногенного середовища в динаміці та розвитку. В цьому контексті виникає запитання щодо необхідності глибокого розуміння молоддю природи громадянського суспільства, засад демократії, усвідомлення нею особистих прав, можливостей та обов'язків, демаркаційних меж між такими різноаспектними, багаторівневими та поліфункціональними детермінантами суспільного розвитку. Тим часом феномен потенціалу молоді варто розглядати в системі, елементи якої перебувають у складній ієрархії і повною мірою залежать від соціально-економічних, морально-етичних та соціокультурних умов сьогодення. Між тим, елементи системи ознак та характеристик молоді у своїй природі самодостатні і мають варіативний характер залежно від особистісних рис, які були сформовані в реальному соціумі з надзвичайно амбівалентними характеристиками. Зазначимо, що для оцінки реального стану різних галузей життєдіяльності особистості необхідно здійснити аудит стану (констатацію, аналіз негараздів та труднощів) соціальної та освітньої галузі як надзвичайно важливих сфер українського суспільства.

Для отримання об'єктивної, надійної та репрезентативної соціокультурної інформації необхідно побудувати систему показників та критерій вимірювання. Така система показників та індикаторів повинна репрезентувати кількісні та якісні характеристики соціальної галузі й охоплювати широкий спектр ознак і характеристик в динаміці та розвитку. З іншого боку, така система критеріїв та показників повинна визначати стійкі ознаки та основні тенденції розвитку конкретної галузі, організації, установи, закладу тощо. Тим часом така система показників повинна бути потужно обґрунтована і репрезентувати інтегроване уявлення про рівень, побутування, структуру та динаміку соціальних та освітніх

процесів. Зазначимо, що така система повинна давати можливість зіставлення, порівняння та обґрунтованої екстраполяції (поширення) отриманих результатів в інші площини освітнього середовища. Тим часом система показників та соціальної оцінки ситуації в регіоні може мати такі предметні блоки:

1. Суспільно-політична активність населення. 2. Соціально-економічний розвиток регіону. 3. Соціально-культурна інфраструктура регіону. 4. Соціально-демографічні характеристики населення. 5. Показники соціокультурної активності (агресивності) населення. 6. Показники рівня значущості соціальних проблем регіону. 7. Показники рівня соціального здоров'я населення. 8. Показники рівня соціальної напруженості. 9. Показники рівня моральності та духовності.

Зважаючи на складність та багатовекторність діяльності вищого освітнього закладу в реальному соціальному часі і просторі та існуючі власні суперечливі намагання входження у Болонський процес, діагностика соціальних та навчальних проблем ВНЗ здобуває надзвичайно актуального значення та перспективи їх вирішення кваліфіковано й професійно.

2. ФЕНОМЕНОЛОГІЯ СОЦІОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Проблема визначення ефективності педагогічного процесу – справа не лише актуальна, але й досить суперечлива за функціональною неоднозначністю. Адже оцінка якості освітнього процесу й результативності праці кожного викладача складається з багатьох елементів, які мають об'єктивні та суб'єктивні суперечності. Так, до об'єктивних чинників можна зарахувати досягнення викладача ВНЗ щодо захисту дисертацій, підготовки монографій, наукових статей, методичних посібників та рекомендацій, рівень проведення лекцій, семінарів та здійснення керівництвом аспірантами, здобувачами тощо. Звичайно потрібно також враховувати актуальність, наукову новизну та практичну значущість наукових праць викладача, рівень та частоту їх цитування, а також активність впровадження інноваційних методик та технологій в педагогічний процес.

Суб'єктивні чинники дещо складніші та мають латентний характер, адже у мотивації діяльності викладача не завжди простежується відповідність досягнутих результатів та адекватного відображення в системі морального або матеріального винагородження й публічного визнання в соціальному контексті. Разом з тим, загальна ефективність роботи педагогічного колективу залежить не лише від зусиль сумісної діяльності, але й від кожного викладача, зокрема.

Існують різні підходи до оцінки колективної творчості і ролі особистості в результатах діяльності виробничого, наукового, творчого та педагогічного колективу. Разом з тим, методика аналізу загальноновизнаних результатів діяльності особистості – навчальної, організаційної, методичної на науковій роботі, динаміки службової кар'єри та зростання економічного й соціального статусу повинна враховувати також й інші додаткові параметри:

1. Оцінки за об'єктивними результатами, які репрезентують результати діяльності та досягнутого статусу (кваліфікаційні досягнення, професійна мобільність, кар'єрне зростання тощо);

2. Аналіз результатів ситуативної діяльності на основі об'єктивного відображення та фіксації динаміки досягнень наукової, методичної, організаційно-навчальної та виховної роботи (наприклад, ефективність виконання індивідуального плану викладачем);

3. Експертні оцінки – групова оцінка професійної діяльності особистості (в групу експертів варто включати як незалежних, не заангажованих фахівців з різних структурних підрозділів навчального закладу, так і з інших установ освітнього профілю);

4. Оцінка студентами процесу реалізації особистісних та інтелектуально-професійних характеристик викладача за допомогою тестування та анкетування;

5. Самооцінка праці викладача щодо успішності керівництва навчальної, науково-дослідної та творчої діяльності студентів на основі методик, які мають варіативний та креативний характер.

Методика діагностики елементів евристичної моделі „професійно-кваліфікаційний портрет викладача ВНЗ” повинна передбачати стратифікаційні відмінності рівня соціального статусу та його соціальної мобільності (переміщення) в штатному розкладі колективу ВНЗ: 1 - асистент, викладач; 2 - старший викладач (без наукового ступеня); 3 - кандидат наук, доцент; 4 - професор (без наукового ступеня); 5 - доктор наук, професор.

У побудові **вибірки** для соціологічного аналізу варто передбачати репрезентацію окремих досягнень викладачів: кількість років педагогічного досвіду членів колективу, їх науково-дослідна активність у здійсненні наукових розвідок та специфіка роботи кафедр ВНЗ - фундаментальних дисциплін, гуманітарних та профілюючих, а також додаткові характеристики викладачів – базова освіта, рівень комунікативної культури, захоплення, творчі вміння та навички тощо.

Представникам різних професійно-кваліфікаційних груп викладачів пропонується за 5-бальною шкалою оцінити ступінь важливості професійно-кваліфікаційних та соціально-психологічних ознак діяльності працівника ВНЗ.

В результаті аналізу експертних вимог та пропозицій і на основі рейтингових оцінок варто визначити чотири групи рис, які певною мірою репрезентують **ядро** структури евристичної моделі професійного портрета викладача ВНЗ:

До **першої групи** варто віднести риси, які характеризують професійну діяльність викладача: аналітичність, ерудиція, евристичність, оригінальність мислення, креативність, новаторство, творчий підхід до справи, здатність до узагальнення та рівень володіння професійними знаннями.

У **другій групі** репрезентуються такі риси: самокритичність, організаторсько-методичні вміння, досвід роботи тощо.

Третю групу складають якості, які представляють комунікативно-адміністративну діяльність: педагогічне вміння здійснювати керівництво колегами та студентами, навички творення позитивного соціально-психологічного

клімату в колективі, вміння стимулювати, вимагати, контролювати та знати проблеми власного колективу, а також вимогливість та турбота про зростання професійно-кваліфікаційного статусу інших колег.

Четверта група складається із рис, які притаманні особистості в галузі загальної культури: духовні запити, потреби та інтереси, творчі вміння та навички, а також знання гуманітарного характеру, загальна ерудиція, навички ораторського мистецтва та вміння розбудовувати власний імідж викладача.

Таке емпіричне “ядро” складається із групи досить тісно пов’язаних між собою показників та індексів. Водночас зі зниженням рівня кореляційного зв’язку між конкретними елементами кластерів (груп ознак), перелік якостей, які входять до такого ядра, може бути збільшена або розширена. При зменшенні тісноти зв’язків у цій структурі шляхом експериментальної роботи можуть бути запропоновані додаткові групи елементів професійного портрета викладача.

До такої “додаткової” групи можуть входити такі риси, як вихованість, витриманість, толерантність, вміння спілкуватися з колегами та студентами, справедливість, доброзичливість та повага до іншої думки.

До другої (“резервної”) групи можна також віднести окремі професійні риси, а саме: корпоративність, гордість за власний колектив та його досягнення, власний стиль поведінки, обов’язковість, принциповість, авторитетність та енергійність.

Дослідницька методика повинна передбачати включення контрольних запитань в дослідницький інструментарій, які дозволяють не лише пересвідчитись в отриманні достовірних та об’єктивних результатів, але й розширити параметри евристичної моделі викладача з наступною її екстраполяцією в інші галузі соціальної практики.

До основних особистих параметрів професійного простору, які характерні для викладачів та які посідають більш високий статус у колективі й виконують контролюючі обов’язки, можна віднести: високий рівень виконання соціальних вимог, свідомий контроль поведінки, моральних норм та педагогічних правил. Такі риси істотно корелюють із діловою спрямованістю особистих інтересів та мотивацій до лідерства.

Отримані характеристики віртуальної евристичної моделі викладача ВНЗ можуть бути використані при оцінці конкретних осіб та слугувати підґрунтям в атестації кадрів та більш раціональній кадровій політиці в управлінні професорсько-викладацькими та вчительськими колективами.

Разом із тим, звичайно, потрібно також враховувати інші специфічні характеристики конкретного носія у динамічній ситуації сьогодення.

До таких важливих для суб’єкта елементів сьогодення, які впливають на результативність професійної діяльності особистості, можна віднести:

- активність щодо підвищення професійного та соціального статусу;
- рівень заробітної плати та можливість „приробітку”;
- належні умови праці в системі освіти;
- активність у виховній роботі серед студентів;
- участь у творчих заняттях в умовах дозвілля;
- наявність умов для творчих занять в царині вільного часу;

- «дозвіллева кваліфікація» - вміння та навички проведення соціально орієнтованого дозвілля та відпочинку (організація у ВНЗ заходів, зокрема відвідування театру, музеїв, концертів, виставок, участь у спортивних змаганнях, тощо).

При проведенні діагностики різноаспектних видів інтелектуальної, професійної й духовно-творчої діяльності та визначення основних характеристик соціально-професійного портрета викладача важливо враховувати соціально-психологічні та морально-етичні цінності, які мають певний самодостатній характер та узагальнюються поняттями „ставлення до інших”, „моральна самооцінка”, „особиста гідність та незалежність суджень”, „кар’єра”, „дружба”:

- ставлення до викладача його колег (експертні оцінки);
- власна поведінка, вчинки щодо колег (самооцінка);
- розширення ерудиції, розвиток здібностей (стажування тощо);
- можливість бути незалежним у поглядах та вчинках (статус);
- громадське визнання, суспільна оцінка досягнень викладача (рейтинг);
- можливість професійного зростання (соціальна мобільність);
- наявність друзів та оцінка ними характерних рис конкретної особистості.

До методів, які дозволяють не лише виявити структуру соціальних процесів та здійснити аналіз проблем молодіжного середовища, але й зафіксувати динамічні характеристики навчально-виховного процесу ВНЗ, можна віднести *когортний* та *біографічний* методи.

Когорта являє собою вікову групу осіб, які народилися у певному році. Умовно до когорти можна віднести викладачів, які закінчували галузевий ВНЗ, а також студентів певного курсу, факультету та спеціалізації, які навчаються разом усі п’ять (шість) років із часу вступу і до закінчення ВНЗ й здобувають одночасно професійні знання, вміння та навички.

Вивчаючи відмінності в соціальній структурі, способі життя й свідомості таких когорт, педагог має можливість виявити соціальні зміни в житті суспільства, тому що така когорта не лише вікова група, а й певна соціальна цілісність з усталеними соціальними зв’язками, соціальними статусами та ролями, установками, запитами, потребами, орієнтаціями, цінностями та іншими соціально-психологічними ознаками. Суб’єкти когорти в одному віці переживають подібні історичні події, перебувають під впливом одних і тих же педагогічних технологій у ВНЗ, відчувають вплив ситуативних соціально-економічних змін за місцем роботи, навчання та проживання й подібним чином реагують на них. Разом із тим, професійні когорти характеризуються рисами й властивостями, які сформувалися в різних регіонах держави, у сім’ях різного конфесійного спрямування, різного рівня культури, освіти, національної самосвідомості, з відмінною соціальною пам’яттю поколінь тощо. Тому когортний аналіз без поєднання з іншими методами не надто перспективний у плані здобуття повномасштабної емпіричної інформації. В даному випадку варто залучати інші методи отримання соціальної інформації, які можуть слугувати для збору неупереджених даних щодо настроїв, надій та сподівань студентської когорти.

Таким елементом може бути *біографічний метод*, який дозволяє дізнатися про власний досвід, мотивацію поведінки, специфіку процесів пізнання, спілкування та дозвілля викладача. В цілому, біографічний метод (метод біографічних документів), це - сукупність технік збору та аналізу особистих документів, які містять повідомлення про людей, про їх участь у різних подіях і процесах. Він спирається на принцип, згідно з яким поведінку людей слід досліджувати і розуміти виходячи з їх власної суб'єктивної перспективи. Цей принцип включає використання, як основного джерела збору інформації, структурованого дослідницького інструментарію, що допомагає респонденту вибрати певну форму відповіді. Дослідник також може ініціювати створення особистих документів (прохання написати автобіографію, спогади, дати інтерв'ю) або використати ті, що вже існують (автобіографія або особиста картка у відділі кадрів, підбірка характеристик, наказів про винагороди, статистична інформація кафедр, програми конференцій, особисті звіти, мемуари тощо). За допомогою біографічного методу можна вивчати перебіг всього життя особистості, її внутрішньої динаміки "інтернальності" та "екстернальності" самосвідомості та її "включеності" в соціально-педагогічне середовище.

3. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ

Одним із перспективних шляхів оптимізації соціально-освітніх процесів є впровадження системи соціально-педагогічного моніторингу. Зазначимо, що **соціально-педагогічний моніторинг** - це інтегрована сукупність методів збору, аналізу, інтерпретації, репрезентації й впровадження інноваційних методик та технологій у навчально-виховний процес освітнього закладу на основі врахування потенціалу «зовнішнього» та «внутрішнього» соціально-педагогічного середовища. Завдяки багатовекторному спрямуванню впровадження соціально-педагогічного моніторингу та евристичності аналітичних процедур можна вирішувати проблеми узгодження функціонування всіх компонентів педагогічного процесу і значно підвищити їх ресурсний потенціал. Зазначимо, що ефективним засобом налагодження зв'язку між ВНЗ і соціальною практикою, між професорсько-викладацьким корпусом і студентським середовищем є соціально-педагогічний моніторинг, який передбачає як регіональні соціальні, соціологічні, психолого-педагогічні, так і повномасштабні, соціально-економічні та психолого-педагогічні дослідження. Запровадження системи соціально-педагогічного моніторингу в навчальному закладі дозволяє отримати широку та різноаспектну інформацію стосовно якості освітнього процесу, динаміки засвоєння знань й здобуття вмінь і навичок студентів, дізнатися про соціальні установки та ціннісні орієнтації суб'єктів навчально-виховного процесу, проводити виважену та науково обґрунтовану кадрову політику. Для отримання об'єктивної та репрезентативної соціальної інформації соціально-педагогічний моніторинг передбачає відповідні рівні, способи та етапи збору, аналізу та інтерпретації емпіричної інформації. Широкого резонансу набувають дослідження, які проводяться систематично, з використанням нових методів, з метою визначення

динаміки соціально-педагогічного процесу в кількох вимірах соціального простору й часу.

Існує широка джерельна база, яка розкриває напрямки пошуків у впровадженні моніторингу в галузях політики, екології, економіки, соціології, педагогіки тощо. В цілому з проблемою впровадження моніторингу якості освіти можна познайомитися в працях О.Балакіревої, М.Барни, Б.Бодрякової, Т.Борової, С.Братченко, Н.Вербицької, В.Гузеєвої, Н.Дерзкової, Г.Єльнікової, Е.Заїки, А.Зубка, В.Лізінського, Т.Лукіної, О.Морева, С.Подмазіна, В. Репкіна, Г.Репкіної, Н.Товстухи, Д.Уїлмса, С. Щудло, О.Яременка та інших [6]. Водночас складність моніторингових досліджень якості освіти, на думку С.Щудло, зумовлюється тим, що їх об'єктом є якість освіти – категорія багатогранна та складна за структурою [7, 77]. Моніторинг, як метод постійного спостереження і діагностики конкретного соціального процесу й визначення його динаміки за допомогою аналізу емпіричної інформації (масиву анкет, бланків інтерв'ю, протоколів спостережень тощо) з метою порівняння базових і нормативних показників й попередження небажаних відхилень в процесах пізнання, спілкування та дозвілля викладачів і студентської молоді, використовується в різних галузях соціальної практики.

В науковій літературі аналізуються “позитиви” й “негативи” цієї системи, яка репрезентується специфікою впровадження моніторингу в різних галузях. Учені вважають, що моніторинг - це “форма організації, збору, обробки і розповсюдження інформації про діяльність педагогічної системи, яка забезпечує безперервне відстеження її стану і прогнозування розвитку педагогічної системи” [8, 7]. Так, Г.Єльнікова вважає, що моніторинг - це “комплекс процедур спостереження, поточного оцінювання перетворень керованого об'єкта і спрямування цих перетворень на досягнення заданих параметрів його розвитку” [9, 17]. Тим часом важливо зазначити, що діагностика процесів формування та реалізації ресурсів студентської молоді повинна здійснюватися на підґрунті глибокого вивчення процесів становлення її самосвідомості, самовизначення, самореалізації та самоствердження як взаємозалежних і взаємообумовлених елементів „індивідуальної творчої лабораторії” особистості [10, 72]. Це звичайно, вимагає налагодження тісної співпраці колективів освітніх закладів з учнівськими, студентськими, творчими організаціями та установами молодіжного спрямування. Тому визначення конкретних закономірностей і механізмів взаємозв'язку між особистістю та суспільством уможливорює вплив на функціонування соціальної групи й поглиблює соціально-психологічну регуляцію в умовах навчального колективу [11, 376]. Отже, педагогічний процес як соціально-освітній феномен потребує не лише глибокого та всебічного вивчення, але й вирішення проблем залучення інтелектуальних ресурсів для творчого розвитку суб'єктів соціально-педагогічної взаємодії. Отже, можна зробити такі висновки:

1. Реформування освіти в країні залежить від активної модернізації і вдосконалення державних стандартів освіти та оптимізації системи моніторингу обсягу знань, умінь і навичок студентів й запровадження новітніх морально-етичних засад процесу освіти.

2. Важливий напрям здійснення освітніх реформ полягає в глибокому і тісному поєднанні фахової підготовки з урахуванням регіональних особливостей і можливостей розширення та реалізації ресурсного потенціалу суб'єктів навчально-виховного процесу.

3. Моніторинг як метод постійного вивчення навчально-виховного процесу та аналізу емпіричної інформації з метою порівняння базових і нормативних показників й попередження небажаних відхилень у процесах пізнання, спілкування та дозвілля студентської молоді важливо запроваджувати в діяльність освітніх закладів.

4. Моніторинг набуває поширення в екології, економіці, політології, соціології, педагогіці та інших наукових галузях. Він зумовлює відстеження динаміки прояву соціальних орієнтацій та установок різних соціально-демографічних груп населення, уможливує здійснення діагностики проявів політичної активності електорату, дозволяє здійснити вимірювання ступені соціально-психологічної напруженості в різних регіонах країни.

5. За допомогою методики соціально-педагогічного моніторингу можна визначити ефективність функціонування різних компонентів навчально-виховного процесу та результативності педагогічних дій. При цьому налагоджується зворотний зв'язок між педагогічною системою та іншими елементами соціальної структури суспільства, між рівнем презентації навчального матеріалу викладачами та його засвоєнням студентами.

6. Соціально-педагогічний моніторинг сприяє визначенню ступеня дисперсії (відхилення) між запланованими параметрами навчально-виховної моделі та реально отриманими результатами успішності, мотивації, професійної спрямованості суб'єктів навчально-виховного процесу.

7. Універсальність методики моніторингу проявляється в можливостях його впровадження в діяльність загальноосвітньої школи, ВНЗ та інших соціальних інститутів освіти й виховання з метою подальшої діагностики розвитку здібностей студентської молоді, здобуття умінь займатися самоосвітою та самовдосконаленням й розбудовувати інноваційні морально-етичні моделі соціальної взаємодії.

4. МЕТОДИКА РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ

Створення, розбудова та впровадження соціально-педагогічного моніторингу в діяльності навчальних закладів та установ, державних інституцій молодіжного спрямування та здійснення діагностики економічних, екологічних, соціальних і психологічних проблем зумовлює досить оперативно вносити корективи у навчально-виховний процес, підвищити активність молоді у процесах спілкування, пізнання, естетично та інформаційно насиченого дозвілля.

У здійсненні соціально-педагогічного моніторингу реалізується методика, яка передбачає різні етапи та елементи. Варто зазначити, що система моніторингу дозволяє здійснити аналіз наступних компонентів навчального процесу:

- змісту професійно-освітніх програм;
- кваліфікаційного рівня науково-педагогічного колективу;
- інформаційного та навчально-методичного супроводження;
- рівня підготовки абітурієнтів;
- рівня знань, умінь та навичок студентів;
- якості навчально-виховного процесу;
- системи менеджменту освітнього процесу;
- експертних оцінок якості підготовки фахівців;
- експертизи рівня відповідності фахової підготовки студентів «соціальному замовленню» на ринку праці.

Відповідно до методики дослідження розробляється інструментарій, який може складатися з таких кластерів ознак професійної діяльності особистості:

1. Рівень інтелектуального розвитку – ерудиція, широта поглядів, евристичність.
2. Рівень професійних знань, вмінь та навичок.
3. Виконання функціональних обов'язків.
4. Культура поведінки та професійної діяльності.
5. Організаційно-методичні та технологічні вміння.
6. Ставлення до колег (соціально-психологічний клімат колективу).
7. Ставлення до себе, самооцінка (актуалізація власного потенціалу).

Так, в Рівненському державному гуманітарному університеті у проведенні реалізації проекту “Професійно-кваліфікаційний портрет викладача” використовується методика, яка включає понад сімдесят показників та індексів стосовно оцінки як студентами, так і викладачами елементів навчально-виховного процесу, а також визначення рівня репрезентації навчального матеріалу професорсько-викладацьким корпусом.

У системі соціально-педагогічного моніторингу використовуються такі методи наукового аналізу процесів соціально-педагогічної взаємодії:

- Експертне опитування (з відповідною вибіркою експертів);
- Включене спостереження за різними видами та способами здійснення педагогічного процесу;
- Анкетування студентів та викладачів;
- Біографічний метод (контент-аналіз змісту автобіографії “Соціально-професійний портрет суб’єктів навчально-виховного процесу”);
- Тестування психологічних, соціальних та професійних рис молоді;
- Методи загальної семіотики – порівняння, зіставлення та узагальнення результатів аналізу навчальних документів.

Важливим елементом соціально-педагогічного моніторингу є використання методів аналізу знакового спілкування у конкретному соціальному просторі та часі – інформаційно-цільовий та мотиваційний аналіз текстового матеріалу з визначенням гіпотетичного коефіцієнта інформативності тексту та семіотико-соціопсихологічної підготовленості до інформаційної діяльності молоді на основі власного тезауруса (у контексті мотивованих і цілеспрямованих інтелектуально-змістовних та комунікативних дій у конкретному соціально-

культурному середовищі). Адже тезаурус конкретного носія мови формується його комунікативним оточенням, яке наповнюється конкретними характеристиками соціально-культурного контексту, у якому відбувається знакове спілкування між партнерами. У тезаурусі понятійного апарату особистості, як і в звичайній мові, певною мірою відображаються соціальна диференціація суспільства, побутують сукупності різних значень мовних елементів та норм побудови мовних конструкцій “терміносистем соціальних спільнот”, “функціональних мов” тощо. Перспективним напрямом у реалізації системи соціального моніторингу у ВНЗ та інших освітніх закладах є організація та проведення конкретних соціологічних досліджень тимчасовими науковими колективами студентів (проблемними групами).

Серед проблем, які вивчаються та аналізуються, є такі:

- Навчально-виховний процес як умова самореалізації та розвитку особистості;
- Феноменологія мотивації навчання та засади професійного зростання;
- Болонський процес: проблеми, пошуки, перспективи.
- Національна самосвідомість та ідентифікація особистості;
- Вільний час як умова реалізації духовно-творчого потенціалу молоді;
- Девіація у молодіжному середовищі;
- Проблеми працевлаштування молоді;
- Ціннісні орієнтації та установки учнівської та студентської молоді.

В організації та проведенні соціологічних, психолого-педагогічних досліджень студенти налагоджують зв'язки з державними інституціями, які дозволяють реалізувати певною мірою профорієнтаційні завдання ВНЗ та розширити його імідж як науково-методичного та дослідницького центру в регіоні. Водночас результати моніторингу важливі *студентам* (для самоперевірки), *викладачам* (для корекції методів навчання), *керівникам* освітнього закладу (для ефективного управління якістю освіти), *батькам* (задоволеність якістю надання освітніх послуг), *роботодавцям* та *державі*, загалом.

5. ЕТАПИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ

Аналіз якості навчально-виховного процесу повинен здійснюватися з врахуванням специфіки професійно-кваліфікаційних характеристик колективу освітнього закладу та галузевих соціально-економічних особливостей регіону.

Алгоритм діагностики може здійснюватися в такій послідовності:

1. Аналіз результативності діяльності вищого навчального закладу:

1.1. Оцінка досягнутих результатів ВНЗ: науково-педагогічний потенціал, соціальна та професійна мобільність кадрів, рівень успішності, інформаційно-методичне оснащення, якість освітніх послуг тощо.

1.2. Аналіз досягнутого статусу викладачів (за роками).

1.3. Рейтингові оцінки ВНЗ в регіоні: об'єктивні характеристики та самооцінки.

2. Діагностика професійно-кваліфікаційних та особистісних соціально-психологічних характеристик викладачів та студентів:

2.1. Рейтингові оцінки викладачів та студентів елементів навчально-виховного процесу.

2.2. Рівень репрезентації потенціалу особистості.

3. Експертні оцінки навчально-виховного процесу та загальної результативності праці викладачів:

3.1. Експертиза навчально-виховного процесу: навчальна, методична, організаційна, науково-дослідна та виховна робота.

3.2. Незалежні експертні оцінки діяльності ВНЗ як соціального інституту.

4. Самооцінки суб'єктів навчально-виховного процесу ВНЗ:

4.1. Біографічний метод (аналіз есе та соціально-професійних автобіографій).

4.2. Опитування студентів з метою визначення якості освіти.

Завдяки здійсненню соціально-педагогічного моніторингу можна побудувати евристичні моделі **„Соціально-професійний портрет викладача ВНЗ” та «Професійно-кваліфікаційний портрет випускника ВНЗ».**

Інструментарій дослідження може містити такі блоки запитань:

1. Характеристики соціально-професійного розвитку.

2. Спектр знань, умінь та навичок викладача.

3. Загальний стиль поведінки та діяльності (статусні, нормативні, професійні, культурологічні та психологічні характеристики).

4. Комунікативні вміння.

5. Організаційно-методичні вміння.

6. Взаємини на роботі.

7. Ставлення до інших (соціально-психологічний клімат колективу).

8. Самооцінка власного потенціалу.

9. Об'єктивні характеристики навчально-виховного процесу.

10. Соціальні характеристики ситуації.

Викладачі та студенти ВНЗ надають оцінку різним аспектам навчально-виховного процесу, визначають ступінь задоволеності його основними компонентами та порівнюють систему ціннісних орієнтацій, запитів та потреб у навчально-методичній та науково-дослідній діяльності суб'єктів педагогічного процесу. Індекс задоволеності розраховується таким способом: шляхом виділення із середньої бальної оцінки трьох балів та поділу отриманої різниці на двійку. Завдяки такому перерахунку індекс ступеня задоволеності (y) має більш наочні межі змін: від „- 1” - (взагалі не задовольняє) до „+ 1” (повною мірою задовольняє); „0” визначає оцінку „частково задовольняє, частково не задовольняє”. У здійсненні соціально-педагогічного моніторингу можна також використовувати анкетування викладачів та студентів ВНЗ для отримання оцінок за 5-7 бальною шкалою з наступним визначенням рейтингу певних рис, ознак, характеристик рівня репрезентації навчального матеріалу. У даному випадку

можна використати методику визначення «рейтингу викладачів» за окремими блоками запитань моніторингу та визначеним "середнім балом" інтегрованих оцінок у порівнянні окремих елементів системи педагогічної майстерності різних викладачів.

6. ДІАГНОСТИКА СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ КОЛЕКТИВУ ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ

Для отримання об'єктивної інформації щодо якісних та кількісних характеристик потенціалу колективу освітнього закладу пропонується наступна технологія аналізу. Експерти оцінюють відповідні елементи мобільності.

1. Класифікація результатів праці та кваліфікації:

- 1.1 .Оцінка результатів праці викладача - 5-7 бальні оцінки.
- 1.2.Оцінка кваліфікації - 5-7 бальна оцінка.

2. Соціальний та професійний статус (динаміка соціальної мобільності):

- 2.1. Рівень (ранг) посади.
- 2.2. Динаміка зростання.

3. Потенціал розвитку мобільності (кар'єри):

- 3.1. Через 3 роки.
- 3.2. Через 5 років.
- 3.3. Найвища посада.

4. Альтернативні спеціалізації (які можуть бути надані працівникові)

- 4.1. Наявність у даний час.
- 4.2. Альтернатива на майбутнє.

5. Оцінка кваліфікації:

- 5.1. Наявність на даний час.
- 5.2. Альтернатива на майбутнє.
- 5.3. Рівень кваліфікації відповідно до вимог посади:
 - а) професійні знання;
 - б) здібності у вирішенні проблем;
 - б) навички керівництва;
 - в) навички спілкування.

Примітки: Навички керівництва можна оцінити за такою системою:

1. Має високі управлінські навички.
2. Володіє навичками керівництва, які вищі від вимог відповідної посади.
3. Володіє навичками, які відповідають вимогам.
4. Володіє певною мірою необхідними навичками.

7. АНАЛІЗ ПОТЕНЦІАЛУ НАУКОВОЇ УСТАНОВИ

На основі експертних оцінок визначаються перспективи конкретного фахівця наукової галузі.

1. Як вплине втрата спеціаліста на дослідницькі програми інституту у випадку його звільнення?

- 1.1. Працівник має високі здібності, дуже важко знайти заміну.
- 1.2. Володіє здібностями.
- 1.3. Добре виконує роботу, але заміну знайти неважко.
- 1.4. Для продовження контракту необхідне поліпшення діяльності працівника.

2. Оцінка можливостей зростання працівника (5-ТИБАЛЬНА ОЦІНКА)

Як спеціаліста: _____ **Як керівника:** _____

2.1. Видатні _____ Видатні _____

2.2. Відмінні _____ Відмінні _____

2.3. Добрі _____ Добрі _____

2.4. Задовільні _____ Задовільні _____

Примітки: За кожною позицією керівник надає розгорнуту характеристику-обґрунтування наданих оцінок.

3. Орієнтири особистості кар'єри:

- 3.1. Зростання як дослідника та керівника.
- 3.2. Досвід роботи.
- 3.3. Рівень спеціальної підготовки для досягнення цілей.
- 3.4. Конкретний план досягнення визначеного рівня.

8. ПЛАН ЗДІЙСНЕННЯ КАР'ЄРИ ПРАЦІВНИКА

1. Прізвище, ім'я.
2. Посада.
3. Вік працівника.
4. Характеристика професійного зростання.
5. План здійснення кар'єри.
6. Посадовий оклад у даний час.
7. Динаміка зростання посадової оплати за роками:

2012 _____

2013 _____

2014 _____

2015 _____

2016 _____

Примітки: Керівник закладу (установи) на основі альтернативного рейтингу зі списку працівників розташовує їх з першого до останнього місця. Як основні методи стимулювання використовується один із двох: підвищення посадового статусу або збільшення заробітної плати. Вибір однієї із альтернатив керівник визначає на основі діяльності конкретного працівника.

9. КРИТЕРІЇ ВІДБОРУ ПРАЦІВНИКІВ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ РЕЗЕРВУ КЕРІВНИКІВ

1. Ступінь мотивації:

- 1.1. Байдуже ставиться до виконання обов'язків, насамперед турбується про фінансовий зиск.
- 1.2. Має бажання більше знати про свою роботу з надією професійного зростання.

1.3. Постійно цікавиться обов'язками, які виходять за межі посадових функцій, висока мотивація на посадове зростання.

1.4. Бере активну участь у групових проектах, відповідально ставиться до посадових функцій.

1.5. Репрезентує високу відповідальність за установу (організацію) та відповідає високому рівню.

2. Особистісний потенціал:

2.1. Працівник досяг високого рівня кваліфікації та відповідальності.

2.2. Потенціал працівника міг би бути кращим, але в даному випадку заважають обставини (стан здоров'я, сімейні проблеми), які поступово перейдуть до кращого.

2.3. Можна розраховувати на зростання, після чого буде досягнення найвищого рівня.

2.4. Володіє потенціалом, який достатній для того, щоб обіймати вищі посади.

2.5. Немає обмежень у професійному зростанні та саморозвитку.

3. Вірогідність вивільнення вакансій у вищому рівні керівництва:

3.1. Не очікується у майбутньому.

3.2. Не очікується в наступних роках.

3.3. Не очікується в даний рік.

3.4. У наявності є можливість для надання працівнику більш високої посади, але він має надто малий досвід роботи в цій галузі.

3.5. Працівникові буде надана можливість мати більший обсяг відповідальності, хоча він не зовсім готовий до цього.

4. Характер професійної підготовки:

4.1. Має досвід в одній галузі, але не проявив себе у вивченні інших функцій.

4.2. Працював у конкретній галузі, але отримав навички та уміння виконувати інші функції.

4.3. Здобув досвід у різних структурних підрозділах внаслідок разових доручень та зміни роботи.

4.4. Здобув досвід роботи на засадах особистих зусиль та планування кар'єри.

4.5. Має багатий та різнобічний досвід, відстежує за розвитком різних галузей та проблем поза власними посадовими функціями.

5. Творчі здібності (за 5-бальною оцінкою):

5.1. Проявляє супротив змінам, не здійснює інновацій.

5.2. Має власні ідеї, але подекуди не сприймає інновацій.

5.3. Добре сприймає ідеї, але без тривалого їх аналізу.

5.4. Відкритий до інновацій та впроваджує їх у практику.

5.5. Генерує ідеї, які ефективні та результативні.

6. Роки, які залишилися до пенсії: менше 5 років; 5 - 10;

11-15; 16-20; більше 20 років.

10. АВТОБІОГРАФІЯ - есе

«Соціально-професійний портрет викладача»

(«Професійно-кваліфікаційний портрет студента»)

(есе – опис та аналіз соціальних, демографічних, професійно-кваліфікаційних, морально-етичних та психологічних характеристик життєдіяльності викладача (студента):
вільний виклад)

1. Опис соціального середовища:

1.1. Місце народження (село, місто, область, регіон) – основні характеристики;

1.2. Родовід: батько - вік, походження, національна ідентичність, освіта, професія, соціальний та економічний статус, місце народження, місце роботи захоплення, уміння тощо;

1.3. Родовід: мати - вік, походження, національна ідентичність, освіта, професія, соціальний та економічний статус, місце народження, місце роботи, захоплення, уміння тощо;

1.4. Основні етапи життєвого шляху викладача (студента): народження, навчання, друзі, захоплення, здобутки, перемоги та поразки, сподівання та мрії тощо.

1.5. Етнічна самовизначеність, соціальна, політична та професійна ідентичність тощо;

1.6. Характеристики соціально-етнічних, демографічних, професійно-кваліфікаційних спільнот за місцем проживання, особливості міграції, соціальної мобільності та конфесійної приналежності в регіоні.

2. Роздуми - "Я і мої плани".

2.1. "Українське суспільство через 5, 10, 15 років";

2.2. "Я" через 5, 10, 15 років: програма-мінімум, програма-максимум";

2.3. "Я" і моя сім'я через 5,10, 25 років".

2.4. "Моя професія: динаміка соціальної мобільності"

3. Аналіз соціально-психологічного самопочуття молоді:

3.1. Есе " Що значить "Бути щасливою людиною?"

3.2. Соціологічний етюд „Моя професія: мотивація вибору”:

а) імідж професії;

б) складнощі здобуття професії;

в) мотивація навчання у ВНЗ;

г) негаразди та бар'єри у навчанні;

д) мрії та сподівання у працевлаштуванні.

11. МЕТОДИКА ДІАГНОСТИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ГРУПОВОЇ РОБОТИ

Дискусії з приводу того, в чому полягає ефективність групової роботи, можуть бути безкінечними, але, як уже зазначалося, більшість професійних груп мають набір загальних характеристик, які асоціюються із зрілою групою. Про них можна говорити як про складові компоненти ефективної групової роботи.

До таких компонентів належать:

1. Чіткі прагнення і узгоджені цілі.
2. Відкритість і конфронтація.
3. Підтримка і довір'я.
4. Взаємодія і конфлікт.
5. Надійність методів.
6. Відповідне керівництво.
7. Регулярні перевірки.
8. Індивідуальний розвиток.
9. Здорові міжгрупові взаємини.

Анкета, представлена до Вашої уваги, дозволяє зафіксувати сильні та слабкі характеристики групи з точки зору кожного з цих пунктів. Використання результатів діагностики та їх впровадження уможливить процес вирішення проблем групової роботи та розуміння концепцій, які тому відповідають.

Анкета

„Складові компоненти групової роботи”

Анкета розроблена як специфічний засіб на шляху розпізнавання того, який з дев'яти складових компонентів ефективної групової роботи може бути найбільш придатним до ефективної діяльності групи. Анкета представляє собою низку тверджень, які, на думку членів групи, допоможуть їм поліпшити стан справ у групі. Слід додати, що чим більша кількість членів групи заповнить цю анкету, тим точніший буде результат.

Важливо забезпечити, щоб член групи, який буде заповнювати цю анкету, поділяв загальне розуміння того, до якої головної групи він належить, тому що особистість може себе ідентифікувати з різними соціальними групами.

За допомогою цієї анкети Ви зможете не тільки одержати швидку відповідь на те, які складові компоненти використовувати у своїй роботі, але й будете зорієнтовані на ті дії, які найпростішим способом допоможуть групі бути більш активною.

Інструкція заповнення анкети

1. Знайдіть таблицю для відповідей до анкети.
2. Розгляньте твердження анкети у їх цифровому порядку, ставлячи „Х” у відповідній клітинці таблиці, якщо Ви вважаєте, що це твердження загалом підходить до Вашої групи. Якщо Ви вважаєте, що твердження взагалі не правильне, залишіть клітинку порожньою.

3. Не витрачайте дуже багато часу на розгляд кожного твердження; декілька секунд повинно бути достатньо.

4. Запам'ятайте, що результат буде мати цінність лише у тому випадку, якщо Ви будете правдиві у Ваших відповідях:

1. Здається, що рішення нам нав'язують.
2. Людей не заохочують висловлюватися.
3. Коли з'являються проблеми на шляху, кожний захищає свої особисті інтереси.
4. Спілкування потребує покращання.
5. Рішення приймаються не на тому рівні.
6. Деякі з керівників не дотримуються своїх ідей.
7. Ми рідко піддаємо сумніву змісту чи корисність наших засідань.
8. Можливості для розвитку недостатні.
9. Ми часто конфліктуємо з іншими колективами.
10. Ніхто не знає в достатній мірі куди ми йдемо.
11. Члени групи не висловлюють свої справжні думки.
12. У членів групи ставлення „у мене все гаразд”.
13. Конфлікт має руйнівний характер у групі.
14. Інформація, на якій засновуються рішення – неадекватна.
15. До деяких керівників немає довір'я.
16. Ми не вчимося на наших помилках.
17. Керівники не допомагають своїм підлеглим навчитись.
18. Взаємини з іншими групами „прохолодні”.
19. Ми всі дуже зайняті, але, здається, нічого не досягаємо.
20. Проблеми змітаються під килим.
21. Допомогло б, якби члени групи з більшою готовністю визнавали свої помилки.
22. У групі існує недовір'я і ворожість.
23. Члени групи не ставляться до рішень з відповідальністю.
24. Відданість групі з боку її членів невелика.
25. Точки зору інших небажані.
26. Повинно бути більше чергування робіт.
27. Ми рідко ефективно працюємо разом з іншими групами.
28. Ми не приділяємо достатньо часу плануванню для майбутнього.
29. Делікатні питання уникаються.
30. Люди бувають зражені тими, кому вони довіряють.
31. Ми справді не працюємо разом.
32. Рішення приймаються некомпетентними людьми.
33. Керівники не зовсім компетентні і не готові відстоювати свої ідеї.
34. Я не отримую достатньої відповідної реакції.
35. Розвиваються неправильні типи умінь.
36. Допомога не надходить з інших частин організації.
37. У нас немає чіткого розуміння того, чого від нас чекають.
38. Чесність не є рисою нашої групи.
39. Я не відчуваю підтримки від своїх колег.

40. Немає достатнього обміну уміннями та інформацією.
41. Сильні індивіди беруть верх.
42. Гідність не схвалюється.
43. Ми повинні більше ставити під сумнів методи нашої роботи.
44. Керівники не ставляться серйозно до особистого розвитку.
45. Решта частина організації нас не розуміє.
46. Засіб оцінки індивіда мало впливає на те, чого цей індивід досягає.
47. Існує дуже багато секретів.
48. Від конфліктів працівники стримуються.
49. В групі наявні незгоди.
50. Відданість рішенням низька.
51. Наші керівник(и) вважає(ють), що кращий догляд за справами створює кращі результати.
52. У групі існує дуже багато заборон.
53. В інших відділах існують, очевидно, кращі можливості.
54. Ми вкладаємо багато енергії на захист власної безпеки.
55. Наші пріоритети діяльності не завжди зрозумілі.
56. Члени групи недостатньо задіяні у процесі прийняття рішень.
57. Існує дуже багато звинувачень.
58. Члени групи недостатньо прислуховуються один до одного.
59. Ми не використовуємо свої уміння.
60. Керівники вважають, що члени групи від своєї природи ліниві.
61. Ми витрачаємо дуже багато часу на дії, але зовсім недостатньо на міркування.
62. Індивіди не заохочуються до професійного зростання.
63. Ми не намагаємося зрозуміти точки зору інших груп.
64. Ми не розуміємо, які цілі ставлять перед собою інші кафедри.
65. Деякі з легкістю відступають від своєї позиції.
66. Взагалі рівень довір'я у групі невисокий.
67. Члени групи не хочуть брати до уваги точку зору інших.
68. Ми недостатньо беремо до уваги альтернативні рішення.
69. Наш(і) керівник(и) має(ють) застарілий погляд на речі.
70. Встановлений порядок рідко піддається сумніву.
71. Наш(і) керівник(и) підтримує(ють) уміння з метою розвитку інших членів групи.
72. Ми маємо дуже невеликий вплив на решту працівників організації.
73. Керівники не складають планів на майбутнє.
74. У групі краще всього тримати „язик за зубами”.
75. Багато часу витрачається на „визначення” території.
76. У групі багато суперечок.
77. У групі низький моральний дух, тому з членами групи ніхто не радиться.
78. Керівництво не турбується про те, чи із задоволенням працюють їх підлеглі.
79. Ми рідко міняємо методи або організацію нашої роботи.

80. Ми повинні витратити більше часу на підготовку наших власних керівників.
81. Ми не простягаємо руку допомоги іншим групам.
82. Різні частини організації йдуть у різних напрямках.
83. Члени групи не бажають висловлювати свої справжні погляди.
84. Членам групи не надається допомога в плані особистого розвитку.
85. Група часом нагадує мені поле бою.
86. Існує потреба у більшій демократії.
87. Керівники вживають мало заходів для того, щоб зробити роботу їх підлеглих цікавою і значною.
88. Делікатні питання не порушуються.
89. Багато з тих, кого навчив і виховав наш ВНЗ, пізніше приєднуються до наших конкурентів.
90. Ідеї ззовні групи не використовуються.
91. Наші цілі не є демократично утвердженими.
92. Члени групи не одержують достатньо чесну відповідну реакцію.
93. Люди повинні більше діяти самостійно.
94. Ми повинні більше обговорювати суперечливі питання.
95. Члени групи беруть недостатню участь у прийнятті рішень.
96. Наш керівник не використовує нас повною силою.
97. Ми повинні серйозно розглянути корисність наших засідань.
98. Особистий розвиток пригнічується групою.
99. Немає вільного обміну інформацією між групами.
100. Ми повинні надавати більшого значення „результатам”.
101. Люди „чують тільки те, що хочуть почути”, а не правду.
102. Більше часу повинно присвячуватись обговоренню фундаментальних проблем та цінностей.
103. Ми не дивимося в глибину наших незгод.
104. Рішення приймаються не на тому рівні.
105. Наш керівник не дотримується своїх власних поглядів.
106. Ми повинні більше брати до уваги те, як нас оцінюють інші.
107. Людей не спонукають бути правдивими.
108. Організація в цілому – неприємне місце для роботи.

Таблиця

для відповідей анкети „**СКЛАДОВІ КОМПОНЕНТИ**”

Дотримуйтеся інструкцій, які даються перед анкетною. У таблиці, наведеній нижче, 108 клітинок, кожна з яких пронумерована відповідно до запитання. Позначте „X” ті клітинки, які відповідають твердженню, котре в загальному є відповідною відповіддю про Вашу організацію. Якщо Ви вважаєте, що твердження взагалі не підходять до Вашої організації – залиште клітинку порожньою. Спочатку заповніть верхній ряд, просуваючись зліва направо. Потім заповніть другий і всі останні ряди. Будьте уважними, щоб не пропустити твердження.

А	Б	В	Г	Д	Е	Є	Ж	З
1	2	3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31	32	33	34	35	36
37	38	39	40	41	42	43	44	45
46	47	48	49	50	51	52	53	54
55	56	57	58	59	60	61	62	63
64	65	66	67	68	69	70	71	72
73	74	75	76	77	78	79	80	81
82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99
100	101	102	103	104	105	106	107	108

Загальний рахунок:

Коли Ви розглянете усі 108 тверджень, підрахуйте кількість „Х” у кожній *вертикальній колонці*, а потім перегорніть сторінку.

Тепер внесіть результат кожної колонки сюди.

В колонці вписується показник:

А		Чіткість прагнень та узгоджених цілей
Б		Відкритість та конфронтація
В		Підтримка і довір'я
Г		Взаємодія та конфлікт
Д		Надійність методів роботи і прийняття рішень
Е		Відповідне керівництво
Є		Регулярні перевірки
Ж		Індивідуальний розвиток
З		Здорові взаємини в групі

Складові компоненти з найвищими результатами – це ті, які Ви можете найвигідніше використовувати у процесі вдосконалення Вашої групи.

12. ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Додаток 2

АНКЕТА

студента:

Шановний добродію (добродійко)! Дослідницька група звертається до Вас з проханням дати відповіді на запитання анкети.

Мета дослідження – вивчення проблем навчально-виховного процесу ВНЗ.

Від відвертих та принципових відповідей буде залежати результативність нашого соціологічного дослідження.

Підкресліть варіанти відповідей, які, на Вашу думку, найбільше відповідають реальному стану справ у вашому ВНЗ.

У залишеному місці запишіть власні судження та пропозиції щодо поліпшення процесу підготовки висококваліфікованих спеціалістів.

Щиро вдячні за допомогу в дослідженні!

1. Якою мірою Ви погоджуєтесь із судженням, що набуті у ВНЗ знання допоможуть Вам успішно вирішувати життєві проблеми?

1. Повністю згодні.
2. Радше згодні, ніж не згодні.
3. Важко сказати напевно.
4. Радше не згодні, ніж згодні.
5. Повністю не згодні.

2. У чому, на Вашу думку, полягає цінність життя для Вас (виділіть не більше 5 позицій):

1. Стати порядною і чесною людиною.
2. Бути коханою людиною.
3. Мати міцне здоров'я.
4. Мати цікаву професію.
5. Здобути високий соціальний статус.
6. Мати хороших і надійних друзів.
7. Вдосконалити себе.
8. Бути корисним для суспільства.
9. Вірити в Бога і виконувати його заповіді.
10. Виховувати в собі волю і сильний характер.
11. Розвиватися духовно.
12. Досягти матеріального достатку.
13. Зробити кар'єру.
14. Створити сім'ю.
15. Мати хорошу роботу.
16. Бути патріотом власної країни.

**3. Які з нижче перерахованих чинників мають найбільший вплив на формування Вашого духовно-творчого потенціалу (здібностей, ерудиції, світогляду)?
Виберіть всі слушні варіанти.**

1. Сім'я (батько, мати, брати, сестри тощо).
2. Вищі навчальні заклади.
3. Друзі.
4. Релігія.
5. Література.
6. Мистецтво.
7. Засоби масової інформації (телебачення, радіо, преса).
8. Кохана людина.

9. Вчителі.
10. Священники.
11. Інше (вказіть) _____

4. Якими, на Вашу думку, уміннями, знаннями та рисами повинен бути наділений *ідеальний спеціаліст* гуманітарної галузі? (Оберіть не більше 5-ти варіантів)

1. Вільно володіти іноземними мовами (якими?): _____
2. Добре володіти комп'ютером.
3. Бути ініціативним.
4. Мати глибокі професійні знання.
5. Вміти чітко виконувати накази керівників.
6. Добре орієнтуватися в ринкових відносинах.
7. Бути висококультурною людиною.
8. Творчо ставитися до справи.
9. Брати активну участь у науковому пошуку.
10. Сміливо брати на себе відповідальність за справу.
11. Мати добрі навички спілкування.
12. Вміти себе репрезентувати ("подати" себе, витримати конкуренцію тощо).
13. Бути патріотом країни.
14. Інше напишіть, будь ласка _____

5. Які з перелічених проблем турбують Вас найбільше (виберіть не більше 5-х варіантів):

1. Рівень професійної підготовки.
2. Матеріальне становище.
3. Навчання.
4. Майбутнє працевлаштування.
5. Створення сім'ї.
6. Відсутність взаєморозуміння з батьками.
7. Особисте життя.
8. Пошук сенсу життя.
9. Стан власного здоров'я.
10. Труднощі в інтимних стосунках.
11. Моральний стан суспільства.
12. Організація дозвілля за місцем навчання.
13. Рівень власних знань, професійних вмінь та навичок.
14. Інше напишіть, будь ласка _____

6. Що для Вас буде *основним мотивом* трудової діяльності після закінчення ВНЗ? (Вказіть 3-5 варіантів відповіді)

1. Повага навколишніх.
2. Реалізація знань, вмінь, навичок та здібностей.
3. Можливість бути корисним країні.
4. Необхідність забезпечення нормального життєвого рівня.
5. Створення матеріальних благ для Вашої сім'ї (дітей, батьків).
6. Здобуття високого соціального статусу.
7. Висока заробітна платня.
8. Можливість здійснення кар'єри.
9. Можливість самоствердження.
10. Інше напишіть, будь ласка _____

7. Якою мірою нижченаведені риси характеризують Вас як особистість (дайте, будь ласка, відповідь за кожним рядком, обвівши кружечком варіант)

<i>n/n</i>	<i>№</i>	<i>Риса</i>	<i>Риса характерна</i>	<i>Скоріше характерна</i>	<i>Не характерна</i>
1.	1	Ініціативність	1	2	3
2.	2	Активність	1	2	3
3.	3	Працелюбність	1	2	3
4.	4	Гідність	1	2	3
5.	5	Впевненість у собі	1	2	3
6.	6	Досконале володіння професійними знаннями	1	2	3
7.	7	Милосердя	1	2	3
8.	8	Вимогливість до себе	1	2	3
9.	9	Компетентність	1	2	3
10.	1	Прагматизм	1	2	3
11.	1	Духовність	1	2	3
12.	1	Романтизм	1	2	3
13.	1	Ерудованість	1	2	3
14.	1	Самокритичність	1	2	3
15.	1	Культура поведінки	1	2	3
16.	1	Правдивість	1	2	3
17.	1	Інше, напишіть	1	2	3

8. Ким Ви уявляєте себе через 3-5 років? (виберіть всі слушні варіанти)

1. Висококваліфікованим спеціалістом.
2. Матеріально забезпеченою людиною.
3. Безробітним.
4. Всебічно освіченою людиною.
5. Людиною, яку поважають.
6. Керівником колективу, організації, фірми тощо.
7. Політичним лідером, діячем.
8. Власником землі, нерухомості (магазину, підприємства тощо).

9. Науковим працівником (вченим, науковим співробітником).
10. Не можу чітко уявити.
11. Інше напишіть, будь ласка _____
- 9. Чи задоволені Ви своїм життям в цілому у даний час?**
 1. Повністю задоволений.
 2. Швидше задоволений, ніж ні.
 3. Важко сказати напевно.
 4. Не дуже задоволений.
 5. Цілком не задоволений.
- 10. Що, на Ваш погляд, найбільшою мірою визначає долю людини?**
 1. Головним чином, зовнішні умови.
 2. Більшою мірою зовнішні обставини, але деякою мірою і сама людина.
 3. Рівноцінно і те, й інше.
 4. Більшою мірою сама людина, але деякою мірою і зовнішні обставини.
 5. Головним чином, сама людина.
 6. Доля людини – це Божа справа.
 7. Інше напишіть _____
- 11. Яка Ваша думка стосовно турботи молоді про власний добробут?**
 1. Молодь повинна себе сама забезпечити.
 2. Держава повинна нести відповідальність за молодь.
 3. Добробут молоді – це справа як держави, так і самої молоді.
 4. Важко сказати однозначно.
- 12. У теперішніх складних умовах на чию допомогу Ви найбільше розраховуєте?**
 1. На власні можливості і сили.
 2. На підтримку батьків та рідних.
 3. На підтримку установ молодіжного спрямування.
 4. На везіння.
 5. На громадські недержавні організації.
 6. На допомогу з-за кордону.
 7. Ні на що не розраховую.
 8. На державу.
 9. Важко сказати.
- 13. Чи відчуваєте Ви підтримку держави у вирішенні Ваших проблем?**
 1. Підтримка держави є досить суттєвою.
 2. Підтримка досить маленька.
 3. Підтримки цілком не відчуваєте.
 4. Важко відповісти.
- 14. Виберіть, будь ласка, з переліку життєві цінності, які для Вас найбільш важливі і характерні (не більше 5):**
 1. Цікава робота.
 2. Житлові умови.
 3. Власне здоров'я.
 4. Матеріальна забезпеченість.
 5. Здоров'я близьких і рідних.
 6. Надійні і доброзичливі друзі.
 7. Життя власної сім'ї.
 8. Матеріальна незалежність від батьків.
 9. Можливість реалізувати свої здібності.
 10. Навчання, підвищення кваліфікації.
 11. Власний бізнес.
 12. Кохання.

15. Які риси, на Вашу думку, необхідні сьогодні для досягнення успіху? (Не більше трьох варіантів)

1. Працелюбність.
2. Активність, ініціатива.
3. Рішучість.
4. Винахідливість.
5. Хитрість.
6. Сила волі.
7. Безцеремонність.
8. Впевненість у собі.
9. Комунікабельність.
10. Безкорисливість
10. Інше напишіть _____

16. Які способи, на Ваш погляд, найнадійніші сьогодні у досягненні матеріального добробуту?

1. Висока кваліфікація.
2. Наявність власного бізнесу.
3. Робота у "ринковому" секторі економіки.
4. Сумлінна праця на робочому місці.
5. Керівна посада.
6. Вигідний шлюб, спадщина, виграш.
7. Участь у політиці.
8. Ініціативність, рішучість.
9. Вміння будь-якими шляхами досягти мети.
10. Висока освіченість та ерудиція.
11. Інше напишіть, будь ласка _____

17. В ситуації, коли Ви залишились без роботи, що б Ви робили?

1. Шукатимете роботу за фахом.
2. Будете перекваліфіковуватися.
3. Спробуєте відкрити власну справу.
4. Влаштуєтеся на будь-яку роботу.
5. Будете жити на допомогу батьків, рідних.
6. Поїдете за кордон шукати роботу.
7. Інше напишіть _____

18. Який із шляхів працевлаштування, на Вашу думку, в даний час є найбільш поширеним та ефективним?

1. Працевлаштування через центри зайнятості.
2. Особисті зв'язки, протекція, допомога знайомих.
3. Через ринки вакансій.
4. Самостійне працевлаштування.
5. Через оголошення в засобах масової інформації, Інтернет.
6. Інше, напишіть, будь ласка _____

19. Яка Ваша думка стосовно можливостей молоді в отриманні роботи порівняно з людьми старшого віку?

1. Молоді спеціалісти цінуються більше і їм легше знайти роботу.
2. Шанси в обох вікових категоріях однакові.
3. На ринку праці цінуються більше люди з досвідом та стажем роботи, тому молодій людині важче знайти роботу.
4. Важко сказати.

20. Чи відчуваєте Ви підтримку держави у вирішенні власних соціальних і економічних проблем?

1. Підтримка держави є суттєвою.
2. Підтримку відчуваю, але досить слабо.
3. Підтримки цілком не відчуваю.
4. Важко сказати однозначно.

21. Визначте, будь ласка, найбільш важливі для Вас переваги ринкової економіки (виділіть три позиції)

1. Різноманітність товарів і послуг.
2. Можливість отримати якісну освіту.
3. Можливість забезпечити матеріальний достаток.
4. Можливість побувати за кордоном.
5. Перспектива бути власником, організувати власну справу.
6. Можливість знайти високооплачувану роботу.
7. Свобода вибору, свобода дій людини.
8. Можливість самореалізації.
9. Можливість тією чи іншою мірою впливати на життя країни.
10. На жаль, не бачу в ринковій економіці позитивних змін.
11. Важко сказати однозначно.
12. Інше напишіть, будь ласка _____

22. Для Вас робота – це: (Підкресліть, будь ласка, всі слушні для Вас варіанти)

1. Спосіб отримання заробітної плати.
2. Шлях задоволення власних інтересів.
3. Прагнення до самовдосконалення.
4. Спосіб життя.
5. Засіб для спілкування.
6. Можливість самореалізації.
7. Можливість бути незалежним.
8. Можливість підвищити економічний статус.
9. Шлях перевірки здобутих знань, вмінь та навиків.
10. Інше вкажіть, будь ласка _____

23. Чим потрібно володіти, щоб отримати престижну роботу?

1. Високі знання, фахову досконалість.
2. Прагнення працювати.
3. Мати зв'язки з впливовими людьми.
4. Допомога з боку близьких та родичів.
5. Закінчити престижний ВНЗ.
6. Наявність „стартового капіталу.”
7. Потрібно „заплатити” за місце роботи.
8. Інше напишіть _____

24. Що означає для Вас поняття „престижна робота”?

1. Приносити користь людям.
2. Можливість спілкуватися з людьми.
3. Розкривати власні здібності.
4. Високооплачувана.
5. Змістовна, творча.
6. Дає можливість зробити кар'єру.
7. Інше напишіть _____

25. Якщо ситуація в нашій країні надалі буде погано позначатися на Вашому житті, то що Ви робитимете?

1. Спробую сам вирішити власні проблеми.
2. Буду очікувати, поки ситуація врешті поліпшиться.
3. Спробую виїхати до іншої держави з вищим рівнем життя.
4. Звернуся за допомогою до батьків, близьких.
5. Вдамся до акцій протесту (мітингів, страйків, виступів тощо).
6. Важко сказати.
7. Інше (вказіть) _____

26. Хто, на Вашу думку, повинен вирішувати економічні проблеми молоді?

1. Сама молодь.
2. Держава.
3. Батьки та родичі.
4. Молодіжні організації.
5. Важко сказати.
6. Інше (вказіть) _____

27. Чи допомагають, на Вашу думку, молодіжні організації у вирішенні проблем молоді?

1. Так.
2. Деякою мірою.
3. Ні.
4. Важко сказати.

28. Чи відіграє освіченість для забезпечення добробуту молоді ?

1. Так.
2. Деякою мірою.
3. Ні.

29. Аналізуючи даний стан зайнятості в Україні, чи потрібно здобувати вищу освіту молодим людям?

1. Так, спеціалісту з вищою освітою легше знайти роботу.
2. Знадобиться в майбутньому.
3. Вища освіта в даний час не потрібна.
4. Важко сказати.
5. Інше (вказіть) _____

30. Які Ваші міркування щодо проблеми виїзду молоді за кордон з метою заробити кошти ?

1. Це єдина можливість здобути кошти для життя.
2. Можна заробити кошти у власній країні.
3. Інше напишіть _____

31. Якщо говорити про Ваше майбутнє, чи маєте Ви намір поїхати за кордон з метою здобути кошти для власного життя ?

1. Обов'язково поїдете.
2. Напевно поїдете.
3. Важко сказати однозначно.
4. Мало ймовірно, що поїдете.
5. Не поїдете.

**32. В яку країну світу Ви ймовірно поїхали б з метою заробити кошти ?
Напишіть _____**

33. Що потрібно мати, на Ваш погляд, для успішного працевлаштування за кордоном ?

1. Знання комп'ютера.
2. Знання іноземної мови (напишіть якої) _____
3. Навички водія транспорту.
4. „Стартовий капітал” _____
5. Приятелі або знайомі, які вже працюють за кордоном.
6. Добре здоров'я.
7. Вища освіта.
8. Інше напишіть _____

Декілька традиційних запитань:

34. Вкажіть, будь ласка, свою стать.

1. Жіноча.
2. Чоловіча.

35. Скільки Вам _____ років?

36. Які проблеми Вас турбують найбільше ? Напишіть _____

37. Ваші пропозиції щодо вирішення проблем ВНЗ: _____

38. Які теми Ви запропонували б для наступного соціологічного дослідження:

Щиро дякуємо за допомогу у дослідженні !

**13. Категорії оцінювання
роботи викладача (за основним місцем роботи)**
(Методика розроблена в Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному ун-ті
імені Г. С. Сковороди)

(Прізвище, ім'я, по-батькові)

(Назва кафедри)

***Максимальна сума балів – 1000 (визначається з врахуванням специфіки кафедри)**

№	Найменування показників	Оцінка в балах (+)	Оцінка в балах (-) (відповідно до окремих видів робіт)	Загальна кількість балів	Примітка
1. 2. Навчальна, навчально-методична і організаційно-методична робота (Перевіряється навчальним відділом)					
1.1.	Рівень знань, умінь і навичок студентів за акредитаційними вимогами: а) за результатами зимової екзаменаційної сесії: - якісний показник знань (не менше 50%); - абсолютний показник знань (не менше 90%) б) за результатами літньої екзаменаційної сесії: - якісний показник знань (не менше 50%); - абсолютний показник знань (не менше 90%);	+ 10 + 5 + 10 + 5			Розрахунок за середнім показником з навчальних дисциплін
1.2.	Рекламації від студентів під час сесій (нестатутні відносини, завищені або занижені вимоги тощо)	X	Позбавляється участі в рейтингу		За результатами анкетування
1.3.	Наявність методичного забезпечення різних форм навчання (електронні варіанти) щодо кредитно-модульної системи організації навчального процесу).	+ 50			*За кожен навчальну дисципліну
1.4.	Розробка текстів лекцій з нововведених навчальних дисциплін	+20			*На кожен навчальну дисципліну
1.5.	Якість і ефективність проведення відкритих занять (за рішенням кафедр)	+ 10			*За кожне відкрите заняття

1.6.	Невиконання навчального навантаження без поважних причин	X	Позбавляється участі в рейтингу		
1.7.	Наявність науково-методичних комплексів з навчальних дисциплін, які читаються викладачем	+ 50	- 10 при відсутності за кожну дисципліну		За кожну навчальну дисципліну (50% при кожній наступній розробці)
1.8.	Створення: - спеціалізованих аудиторій - навчальних кабінетів - нових навчальних лабораторій	+ 40 + 30 + 30			
1.9.	Наявність адміністративних та дисциплінарних стягнень	X	-50		
1.11.	Кількість підготовлених дипломних робіт: - магістра; - спеціаліста; - бакалавра;	+ 15 + 10 + 5			* Кількість робіт не повинна перевищувати нормативи наказу МОНУ №450
1.12.	Участь у роботі навчально-методичної чи науково-методичної ради	+ 20			
1.13.	Підготовка курсових (семестрових) робіт з відкритим показом	+ 50			
1.14.	Невиходи викладача на виробничу практику без поважних причин та скарг студентів за надання неякісних консультацій	X	-50		* За поданням керівника практики
1.15.	Заходи надання допомоги органам освіти (лекції, робота в комісіях МАН, семінари тощо)	+ 20			* За один захід
	Загальна кількість балів за розділом				
2. Наукова робота					
(Оцінюється окремо за положенням наукового відділу університету)					
3. Виховна і громадська робота					
(Перевіряється зав.кафедри та деканом ф-ту)					
3.1.	Ефективне виконання громадських доручень (постійних):- загальноуніверситетських факультетських кафедральних	+ 30 + 20 + 10			* За одне порушення (за поданням деканату, завкафедр) до осіб, які не користуються правом на пільги
3.2.	Організовані і проведені виховні заходи (актуальність тематики, її соціальна та професійна спрямованість ; рівень				* За один захід

	підготовки та проведення, дотримання мовного законодавства); 1. Загальноуніверситетські 2. Факультетські 3. Кафедральні	+ 30 + 20 + 10			
3.4.	Якісне керівництво академічною групою (кураторство). (За результатами анкетування студентів і заступників деканів з виховної роботи).	+ 30	-30 за умовами невідповідного відношення		
3.5.	Види виховної діяльності, що не входить у показники	+ 10			
	Загальна кількість балів за розділом				
4. Творча робота					
4.1.	Створення та керівництво художнім колективом (поза навчальним процесом)	+ 50			За кожен колектив
4.2.	Здійснення (участь у постановці) творчих проєктів поза навчальним процесом (вистави, концерти, виставки)	+ 40			За кожен проєкт
4.3.	Участь у фестивалях, оглядах, конкурсах - університетських; - факультетських; - кафедральних.	+ 30 + 20 + 10			+ 50 за призові місця
4.4.	Висвітлення творчої роботи в мас-медіа	+ 20			За кожен сюжет
4.5.	Відсутність означених показників		- 10 за кожен пункт		
	Загальна кількість балів за розділом				
	Загальна сума балів	X	X	X	X

Примітка:

1. За об'єктивність визначених балів кожного викладача несе відповідальність завідувач кафедри, декан
2. Якщо відділи ВНЗ, що перевіряють виконання запланованих робіт, змушені вносити свої корективи по оцінюванню діяльності викладача за відсутності окремих видів робіт - знімається певна нарахована сума балів та ще 50 штрафних.

Підписи:

Викладача _____
Завідувача кафедрою
Декана факультету

Репрезентуємо методику, яка розроблена та впроваджена в Національному університеті водного господарства і природокористування (м. Рівне). Водночас зважаючи на специфіку діяльності Інституту мистецтв та художньо-педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету, при використанні методики можуть бути внесені доповнення відповідно до особливостей функціонування РДГУ.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Положення про планування роботи працівників професорсько-викладацького складу розроблено у відповідності до наказу Міністерства освіти і науки України (МОНУ) № 450 від 07.08.02, у якому визначено види й обсяг навчальної роботи викладача і перелік його навчальних, методичних, наукових та організаційних обов'язків; наказу МОНУ № 48, де обумовлено особливості планування роботи викладачів в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП). Робочий час викладача визначається обсягом його навчальних, методичних, наукових та організаційних обов'язків у поточному навчальному році, відображених в індивідуальному робочому плані. Тривалість робочого часу викладача з повним обсягом обов'язків (на одну посадову ставку) становить не більше **1548 годин** на навчальний рік при середньотижневій тривалості 36 годин ("Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах", затверджене наказом МОНУ № 161 від 02.06.93). Обсяг навчальних занять, доручених для проведення конкретному викладачеві виражений в облікових (академічних) годинах, визначає навчальне навантаження викладача. Види навчальних занять, що входять в обов'язковий обсяг навчального навантаження викладача відповідно до його посади, встановлюються індивідуальним планом. Мінімальний і максимальний обов'язковий обсяг навчального навантаження викладача в межах його робочого часу встановлює вищий навчальний заклад з урахуванням виконання ним інших обов'язків (методичних, наукових, організаційних) і у порядку, передбаченому його статутом та колективним договором. Максимальне навчальне навантаження науково-педагогічних працівників не може перевищувати **900 год.** на рік (Закон України „Про вищу освіту” зі змінами і доповненнями, від 17.01.2002 р. № 2984-Ш). Для максимального використання потенціалу науково-педагогічних працівників дозволяється диференціювати норму навчальної роботи працівників однієї посади.

Рішення про встановлення навчального навантаження відмінного від середнього по кафедрі (якщо різниця пропонованого і середнього по кафедрі навчального навантаження складає більше ± 20 год.) за відповідною посадою стосовно кожного працівника приймається на засіданні кафедри за поданням завідувача і затверджується першим проректором після відповідного подання обґрунтування і витягу з протоколу засідання кафедри. Плановий річний обсяг роботи таких працівників встановлюється у межах **1548 год.** У випадках виробничої необхідності викладач може бути залучений до проведення навчальних занять понад обов'язковий обсяг навчального навантаження, визначений індивідуальним планом, в межах свого робочого часу. Додаткова кількість облікових годин встановлюється вищим навчальним закладом і не може перевищувати **0,25** мінімального обов'язкового обсягу навчального навантаження ("Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах", затверджене наказом МОНУ № 161 від 02.06.93). Зміни в навчальному навантаженні викладача заносяться в його індивідуальний план викладача завідувачем кафедри не пізніше, ніж за два місяці до початку виконання робіт, вид або обсяги яких були змінені. Графік робочого часу викладача визначається розкладом аудиторних навчальних занять і консультацій, розкладом або графіком контрольних заходів та іншими видами робіт, передбаченими індивідуальним планом викладача. Час виконання робіт, не передбачених розкладом або графіком контрольних заходів, визначається у порядку, встановленому вищим навчальним закладом з урахуванням особливостей спеціальності і форм навчання. Викладач зобов'язаний дотримуватися встановленого йому графіка робочого часу. Забороняється відволікати викладачів від проведення навчальних занять та контрольних заходів, передбачених розкладом. План роботи викладача на наступний навчальний рік складається завідувачем кафедри, затверджується на засіданні кафедри не пізніше червня місяця поточного року і заноситься викладачем до «Індивідуального плану та обліку роботи викладача». *Методична, наукова й організаційна робота*, яка планується викладачу, має відповідати загальному плану діяльності кафедри, затвердженому наказом по університету. В кінці першого семестру завідувач кафедри зобов'язаний проаналізувати стан виконання індивідуального плану кожним викладачем. У випадку невиконання окремих видів робіт внести відповідні корективи в індивідуальні плани викладачів на другий семестр і затвердити їх на засіданні кафедри до початку другого семестру. У випадку, коли з поважних причин завідувач кафедри не може забезпечити виконання викладачем окремих видів робіт на початку семестру, корективи щодо обсягів і видів мають бути внесені не пізніше як за два місяці до початку виконання робіт.

Звіт про виконання затвердженого плану роботи щорічно розглядається на засіданні кафедри і затверджується завідувачем. Індивідуальний план завідувача кафедри погоджується деканом факультету за підпорядкованістю і затверджується проректором. Зміни в індивідуальному плані викладача затверджуються завідувачем кафедри.

Завідувач кафедри повинен систематично контролювати виконання викладачем індивідуального плану і заповнення журналу обліку роботи. За достовірність інформації, занесеної до індивідуального плану, персональну

відповідальність несуть викладач і завідувач кафедру. В кінці навчального року, викладач має підвести підсумки, вказати причини невиконання або перевиконання індивідуального плану з кожного виду роботи.

I. Норми часу для планування начальної роботи

№ з/п	Назва виду навчальної роботи	Норма часу (у годинах)
1	Проведення співбесіди зі вступниками	0,25 год. кожному членові комісії на 1-го вступника
2	Проведення випускних екзаменів довузівської підготовки та вступних екзаменів до ВНЗ:	
	- усних	0,25 год. кожному членові комісії на 1-го слухача (вступника)
	- письмових:	
	а) з мови та літератури:	
	- диктант	1 год. для проведення екзамену на потік (групу) слухачів, вступників; 0,33 год. на перевірку 1-єї роботи
	- переказ	2 год. для проведення екзамену на потік (групу) слухачів, вступників; 0,50 год. на перевірку 1-єї роботи
	- твір	4 год. для проведення екзамену на потік (групу) слухачів, вступників; 0,50 год. на перевірку 1-єї роботи
	б) з інших предметів	3 год. для проведення екзамену на потік (групу) слухачів, вступників; 0,50 год. на перевірку 1-єї роботи
	- тестових	до 3 год. для проведення тестування на потік (групу) слухачів, вступників. Час для проведення творчих випробувань за напрямом підготовки "Архітектура" визначається програмами вступних випробувань, затверджених в установленому порядку
3	Повторна перевірка письмових робіт на випускних екзаменах довузівської підготовки та вступних екзаменах до ВНЗ	0,15 год. на кожну роботу, що перевіряється
4	Читання лекцій	1 год. за одну академічну годину
5	Проведення практичних і семінарських занять	1 год. на академічну групу за 1-ну академічну год.
6	Проведення лабораторних занять	1 год. на половину академічної групи за 1-ну академічну годину
7	Проведення навчальних занять зі студентами на філіях кафедр (базах практики)	до 6 год. на день на одну академічну групу
8	Проведення індивідуальних занять	Від загального обсягу навчального часу, відведеного на вивчення навчальної дисципліни на академічну групу: - до 10% для ОКР ¹ "молодший спеціаліст", "бакалавр"; - до 15% для ОКР "спеціаліст"; - до 20% для ОКР "магістр"
9	Проведення консультацій з навчальних дисциплін протягом семестру	Від загального обсягу навчального часу, відведеного на вивчення навчальної дисципліни на академічну групу: - 6% для денної форми навчання (при чисельності студентів в групі 25 осіб); - 12% для заочної, дистанційної форми навчання (при чисельності студентів в групі 40 осіб);
10	Проведення екзаменаційних консультацій	- вступний екзамен - 2 год. на потік (групу); - семестровий екзамен - 2 год. на академічну групу; - державний екзамен - 2 год. на академічну групу з кожної навчальної дисципліни, що входить до програми державного екзамену
11	Перевірка контрольних (модульних) робіт, передбачених навчальним планом, що виконуються під час аудиторних занять	0,25 год. на одну роботу
12	Перевірка і приймання контрольних (модульних) робіт, передбачених навчальним планом, що виконуються під час самостійної роботи	0,33 год. на одну роботу
13	Керівництво і приймання (захист) індивідуальних завдань, передбачених навчальним планом:	
	- рефератів, аналітичних оглядів, перекладів тощо	0,25 год. на одну роботу
	- творчих робіт – показів, виставок, конкурсів тощо	0,50 год. на одну роботу
	- курсових робіт із загальноосвітніх навчальних дисциплін	2 год. на курсову роботу, у тому числі 0,25 год. кожному членові комісії на проведення захисту

	- курсових робіт із фахових навчальних дисциплін - курсових („бакалавр”) кафедральних творчих проєктів із загально-навчальних дисциплін	3 год. на курсову роботу, у тому числі 0,33 год. кожному членові комісії на проведення захисту 3 год. на курсовий проєкт, у тому числі 0,33 год. кожному членові комісії на проведення захисту
	- курсових „магістерських” проєктів із фахових навчальних дисциплін	4 год. на курсовий проєкт, у тому числі 0,33 год. кожному членові комісії на проведення захисту
14	Проведення заліку	2 год. на академічну групу
15	Проведення залікового творчого конкурсу поза межами навчального процесу, але передбаченого навчальним планом	6 год. для кожного викладача, який бере участь у поході
16	Проведення семестрових екзаменів: - в усній формі	0,33 год. на одного студента
	- у письмовій формі	до 3 год. на академічну групу (диктант - 1 год.); 0,50 год. на перевірку однієї роботи
17	Керівництво навчальною практикою	6 год. в день на академічну групу; якщо програмою навчальної практики передбачено робота студентів у спеціалізованих приміщеннях – 6 год. на 1/2 групи
18	Керівництво виробничою практикою	2 год. в день на академічну групу
19	Керівництво переддипломною практикою	1 год. на одного студента в тиждень
20	Проведення державних екзаменів	0,50 год. на 1-го студента голові та кожному членові ДЕК
21	Керівництво, консультування, рецензування та проведення захисту дипломних проєктів (робіт): - ОКР "бакалавр"	до 25 год. на 1-го студента, у т. ч.: по 0,50 год. Голові та кожному членові ДЕК; до 20,5 год. керівнику і консультантам; до 2 год. Рецензенту
	- ОКР "спеціаліст";	до 30 год. на 1-го студента, у т. ч.: по 0,50 год. Голові та кожному членові ДЕК; до 24,5 год. керівнику і консультантам; до 3 год. Рецензенту
	- ОКР "магістр"	до 40 год. на 1-го студента, у т. ч.: по 0,50 год. Голові та кожному членові ДЕК; до 33,5 год. керівнику і консультантам; до 4 год. Рецензентам
22	Рецензування рефератів при вступі до аспірантури та складанні канд. екзаменів	3 год. за один реферат
23	Проведення вступних екзаменів до аспірантури та кандидатських екзаменів	1 год. кожному екзаменатору на одного вступника, аспіранта (здобувача)
24	Керівництво аспірантами	50 год. щороку на аспіранта
25	Наукове консультування докторантів (до 3 років)	50 год. щороку на докторанта
26	Керівництво здобувачами (до 5 років)	25 год. щороку на здобувача
27	Керівництво стажуванням викладачів	8 год. на одного викладача-стажиста за 1 місяць, але не більше 30 год. на один рік
28	Проведення тематичних дискусій, науково-практичних конференцій слухачів ВНЗ післядипломної освіти та структурних підрозділів післядипломної освіти ВНЗ	1 год. за 1-ну академічну год. Для кожного викладача
29	Керівництво стажуванням слухачів ВНЗ післядипломної освіти та структурних підрозділів післядипломної освіти ВНЗ на підприємствах, в установах та організаціях	5 год. на тиждень на одного слухача
30	Рецензування рефератів слухачів ВНЗ післядипломної освіти та структурних підрозділів післядипломної освіти ВНЗ	3 год. на реферат
31	Керівництво, консультування, рецензування та проведення захисту випускних робіт слухачів післядипломної освіти ВНЗ	до 10 год. на одного слухача, у тому числі:
	робіт слухачів ВНЗ післядипломної освіти та структурних підрозділів післядипломної освіти ВНЗ	по 0,33 год. голові та кожному членові комісії; до 2 год. Рецензенту
32	Проведення випускних екзаменів слухачів ВНЗ післядипломної освіти та структурних підрозділів післядипломної освіти ВНЗ	0,50 години на одного слухача голові та кожному членові екзаменаційної комісії

¹ ОКР - освітньо-кваліфікаційний рівень

² ДЕК - державна екзаменаційна комісія

2. Норми часу для планування методичної роботи

№з /п	Назва виду роботи	Норма часу, у год.
1.	Підготовка:	
	- підручника	100 год. на 1 д.а ⁴ .
	- навчального посібника	75 год. на 1 д.а.
	— словника, довідника, конспекту лекцій	50 год. на 1 д.а.
2.	Підготовка до видання методичних вказівок (рекомендацій)	30 год. па 1 д.а.
3.	Складання завдань для комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни	50 год. за один комплект
4.	Розробка завдань для модульного контролю з навчальної дисципліни	10 год. на одну МКР, яка виконується в аудиторії; 20 год. на одну МКР, яка виконується у вигляді тестування на комп'ютері
5.	Розробка завдань для проведення екзаменів	0,5 год. на одне завдання зі вступних екзаменів та екзаменів з початкової дисципліни; 1 год. па одне завдання державного екзамену
6.	Підготовка дистанційного курсу з дисципліни	30 год. на кожен кредит ЕСТ8 навчальної дисципліни
7.	Розробка матеріалів аудіо-візуального супроводу навчальної дисципліни	1 год. за 1 комплект друкованих роздатков і матеріалів; 0,5 год. за 1 фолію (про-зірку); 2 год. за 1 плакат; 3 год. за 1 м стенду; 5 год. за 1-ну модель; 5 год. за одну мультимедійну презентацію
8	Підготовка комп'ютерного програмного забезпечення навчальної дисципліни	До 50 год. за одну програму
9.	Розробка навчального плану спеціальності (напряму) для студентів денної форми навчання	100 год. за 1 навч. план для ОКР «бакалавр»; 250 год. за 1 навч. план для ОКР «спеціаліст», «магістр»; 30 год. за 1 інтегрований навч. план.
10.	Розробка індивідуального навчального плану	5 год. за 1 навч. план для студентів, які навчаються за скороченими програмами підготовки; 2 год. за 1 інд. навч. план студента, який навчається в КМСОНП, на навчальний рік
11.	Розробка навчального плану для підготовки фахівців екстернатної, заочної, дистанційної форм навчання	Нормативи зменшуються у 3 рази порівняно з денною формою навчання
12.	Розробка робочих навчальних планів	2 год. за 1 робочий навчальний план на 1 курс
13.	Розробка навчальної програми навчальної дисципліни (планується для членів робочих груп науково-методичних комісій МОН України з розробки стандартів вищої освіти)	20 год. на кожен кредит ЕСТ8
14.	Розробка робочої навчальної програми навчальної дисципліни (практики) яка вивчається в умовах КМСОНП	10 год. на кожен кредит ЕСТ8
15.	Рецензування підручників, навчальних посібників, словників, довідників, конспектів лекцій	2 год. на 1 д.а.
16.	Розробка внутрівузівських нормативних документів (положення, порядки, рекомендації, роз'яснення) з питань організації навчально-методичної роботи	50 год. за 1 д.а.
17.	Вивчення і впровадження передового досвіду організації навчального процесу, нових форм методів і технологій навчання	20 год. за один предмет
18.	Розробка проектів лабораторних пристроїв та інших установок для навчального процесу	норми встановлюються кафедрою щодо кожної установки

³ Планування часу на перероблення, оновлення і доповнення навчально-методичної документації здійснюється з коефіцієнтом 0,5.

⁴ «1 д.а.» - один умовний друкований аркуш.

3. Норми часу для планування наукової і творчої роботи⁵

№з /п	Назва виду роботи	Норма часу, у год.
1.	Виконання наукових, науково-дослідних і науково-творчих робіт за державними програмами (затвердженими на кафедрі)	150 год. на кожного виконавця за навчальний рік
2.	Виконання кафедральної НДР	До 150 год. на кожного виконавця за навчальний рік за рішенням кафедри
3.	Підготовка наукової монографії	150 год. за 1 д.а. українською мовою; 200 год. За 1 д.а. іноземною мовою (крім російської)
4.	Підготовка наукової, наукової статті:	
	- у фахових українських виданнях;	30 год. за одну статтю
	- у нефахових українських виданнях — в іноземних виданнях	20 год. за одну статтю 40 год. за одну статтю в країнах Сх. Європи; 70 год. за одну статтю в інших країнах
5.	Підготовка державного нормативу науково-творчого характеру	150 год. за один норматив керівнику робіт; 100 год. за один норматив виконавцю робіт
6.	Підготовка відомчого (галузевого) нормативного документу науково-творчого характеру	100 год. за один стандарт керівнику робіт; 80 год. за один стандарт виконавцю робіт
7.	Підготовка рекомендацій для закладів освіти, культури тощо	100 год. за одні рекомендації керівнику робіт; 80 год. за одні рекомендації виконавцю робіт
8.	Підготовка брошури науково-інформаційного чи рекламного характеру	50 год. за 1-ну брошуру
9.	Підготовка науково-інформаційного, рекламного листка, плакату	10 год. за 1 листок або за 1 плакат ф.А1
10.	Підготовка творчого проекту (звітний концерт, вистави)	20 год. на одну заявку в Україні; 30 год. на одну заявку в інших країнах
11.	Підготовка заявки на наукове відкриття	100 год. на одну заявку в Україні; 150 год. На одну заявку в інших країнах
12.	Оформлення документів на продаж ліцензії на винахід, патенту (за кожні 100 тис. грн. суми ліцензійного договору)	40 год. на один договір в Україні; 50 год. на один договір в інших країнах
13.	Підготовка наукової доповіді на наукову, науково-творчу конференцію, семінар, нараду:	
	— міжнародну у країнах Сх. Європи	20 год. за одну доповідь і 20 год. за тези
	- міжнародну в інших країнах	30 год. за одну доповідь і 25 год. за тези
	- міжнародну в Україні	15 год. за одну доповідь і 15 год. за тези
	- всеукраїнську	10 год. за одну доповідь і 10 год. за тези
	- регіональну	7 год. За одну доповідь і 7 год. за тези
- у РДГУ	6 год. За одну доповідь і 6 год. за тези	
14.	Підготовка робіт для участі у науковій, науково-творчій виставці	
	- міжнародній у країнах Сх. Європи	До 50 год. за одну виставку кожному виконавцю, але не більше 150 год. загалом до 80 год. за одну виставку кожному виконавцю, але не більше 240 год. Загалом
	- міжнародній в інших країнах	
	- міжнародній в Україні	До 40 год. за одну виставку кожному виконавцю, але не більше 120 год. Загалом
	- всеукраїнській	До 30 год. за одну виставку кожному виконавцю, але не більше 90 год. Загалом
- регіональній	До 20 год. за одну виставку кожному виконавцю, але не більше 60 год. Загалом	
- у РДГУ	До 10 год. за одну виставку кожному виконавцю, але не більше 30 год. Загалом	
15.	Рецензування наукових монографій	3 год. на 1 д.а.
16.	Рецензування наукових статей (експертиза)	2 год. За одну
17.	Підготовка відгуку на автореферат дисертації	5 год. за один - кандидатської; 10 год. за один – докторської
18.	Підготовка відгуку опонента на дисертаційну роботу	20 год. за один - кандидатської; 40 год. за один – докторської
19.	Розробка внутрівузівських нормативів, стандартів з наукової роботи та наукової діяльності	50 год. за 1 д.а.
20.	Планова робота над дисертаційним дослідженням для здобувачів наукового ступеня протягом встановленого планом періоду, але не більше трьох років поспіль (окрім випускників аспірантури, докторантури)	100 год. на навчальний рік
21.	Розробка творчого проекту (показу, проекту, виставки)	до 20 год. кожному виконавцю, але не більше 60 год. Загалом
22.	Підготовка аплікації для отримання дослідницького гранту	
	- в міжнародних інституціях	До 50 год.

- у вітчизняних

До 30 год.

⁵ Плановими є наукові дослідження, що включені до тематичних планів науково-дослідних робіт вищого навчального закладу, кафедри та наукових, науково-творчих програм.

⁶ При плануванні праці за виконання НДР за сумісництвом або за трудовою угодою норми часу не застосовуються.

4. Норми часу для планування організаційної роботи

№з / п	Назва виду роботи	Норма часу, у год.
1.	Робота в науково-методичних комісіях МОН України, комісіях інших міністерств; робота в ДАК ⁷ , експертних і фахових радах; в експертних комісіях ВАК ⁸	До 100 год. на навчальний рік
2.	Робота в спецрадах по захисту дисертацій	До 40 год. на навчальний рік
3.	Робота в методичних комісіях, науково-методичній раді, науково-технічних радах і комісіях навчального закладу та структурних підрозділів, участь у засіданнях ректорату, спортивних федерацій, комісій, радах	До 40 год. на навчальний рік
4.	Робота в редакційній колегії збірника наукових праць РДГУ та інших ВНЗ (НД)	30 год. на навчальний рік
5.	Виконання обов'язків начальників відділів, відділу ліцензування й акредитації, начальників навчально-консультаційних центрів	300 год. на навчальний рік
6.	Виконання обов'язків відповідального секретаря приймальної комісії, заступника відповідального секретаря приймальної комісії	400 год. на навчальний рік
7.	Виконання обов'язків заступника декана факультету, заступника директора навчально-консультаційного центру	250 год. на навчальний рік
8.	Виконання обов'язків координатора КМСОНП факультету	125 год. на навчальний рік
9.	Завідування кафедрою	300 год. на навчальний рік
10.	Виконання обов'язків заступника завідувача кафедрою із методичної, профорієнтаційної, наукової, організаційної роботи, практичної підготовки, працевлаштування студентів, координатора КМСОНП кафедри	50 год. кожному заступнику на навчальний рік; при поєднанні обов'язків з різних видів робіт одному працівнику не може бути заплановано більше 100 год.
11.	Підготовка студента до участі в олімпіаді, конкурсі наукових робіт, конференції з доповіддю:	
	- міжнародній	40 год. за одного учасника
	- всеукраїнській	20 год. за одного учасника 15 год. за одного учасника
	- регіональній, міській	10 год. за одного учасника
12.	Підготовка до проведення наукових конференцій (у тому числі студентських), семінарів, нарад, студентських олімпіад; виставок наукових досягнень і результатів роботи, наукових конкурсів (у тому числ. студентських); урочистих нарад, зборів з нагоди визначних наукових подій:	
	- міжнародних	До 50 год. за один захід кожному виконавцю, але не більше 200 год. Загалом
	- всеукраїнських	До 40 год. за один захід кожному виконавцю, але не більше 160 год. Загалом
	- регіональних - міських	До 30 год. за один захід кожному виконавцю, але не більше 120 год. загалом До 20 год. за один захід кожному виконавцю, але не більше 80 год. Загалом
	- університетських	До 15 год. за один захід кожному виконавцю, але не більше 60 год. Загалом
- кафедральних	До 10 год. за один захід кожному виконавцю, але не більше 50 год. Загалом	
13.	Робота наставника академічної групи студентів, які навчаються у КМСОНП	2 год. на 1 -ю студента на навчальний рік
14.	Робота наставника академічної групи студентів, які не навчаються у КМСОНП	30 год. на академічну групу на навчальний рік
15.	Підготовка і проведення лекцій виховного характеру	3 год. на потік (академ. групу) за 1 –ну лекцію
16.	Керівництво студентськими гуртками виховного спрямування	10 год. на 1 гурток за семестр
17.	Організація і відвідування зі студентами обласної державної бібліотеки, будинку вчених м. Рівне, інших установ наукового спрямування; організація культпоходів до театру, органного залу, музеїв міста	4 год. за один захід
18.	Робота в гуртожитку, організація тематичних лекцій, вечорів запитань-відповідей, вечорів відпочинку, Днів кафедр у гуртожитку, конкурсів „Краща кімната року" та ін.	3 год. за один захід
19.	Підготовка студентів до участі у „Дні факультету", фестивалі „Студентська весна", КВК, творчих конкурсів, ігор „Рейн-ринг"	До 5 год. кожному виконавцю за 1 захід, але не більше 30 год. за 1 захід загалом
20.	Підготовка семінарів з виховної роботи	4 год. за один семінар

21.	Керівництво науково-дослідною лабораторією, центром, групою, сектором	100 год. на навчальний рік
22.	Керівництво науковим семінаром, науковим гуртком (у тому числі студентським, аспірантським) на постійній основі	50 год. на навчальний рік
23.	Організація і проведення персональної творчої виставки для працівників творчих спеціальностей:	
	- всеукраїнської	До 30 год. за одну виставку кожному виконавцю, але не більше 90 год. Загалом
	- регіональної	До 20 год. за одну виставку кожному виконавцю, але не більше 60 год. Загалом
	- міської	До 15 год. за одну виставку кожному виконавцю, але не більше 45 год. Загалом
	- університетської	До 10 год. за одну виставку кожному виконавцю, але не більше 30 год. Загалом
24.	Створення та відкриття науково-дослідної лабораторії, творчого колективу, центру, філії іншого наукового чи науково-творчого підрозділу	100 год. за один підрозділ
25.	Підготовка документів до проведення акредитації науково-дослідної лабораторії, центру	До 50 год. кожному виконавцю, але не більше 100 год. Загалом
26.	Підготовка документації до проведення ліцензування науково-дослідної та дослідно-виробничої діяльності	До 30 год. кожному виконавцю, але не більше 60 год. Загалом
27.	Підготовка документації до:	
	- ліцензування нових спеціальностей	До 300 год. Загалом
	- акредитації нових спеціальностей	До 250 год. Загалом
28.	Виконання обов'язків координатора КМСОНП університету	300 год. на навчальний рік
29.	Виконання обов'язків заступників деканів, кураторів потоків з фізичного виховання	3 год. на семестр на одну групу
30.	Організація і проведення поза навчальних спортивних заходів:	
	— керівництво студентами (особиста участь) під час змагань	1 год. за одного студента
	— підготовка і проведення спортивних свят, показових виступів спортсменів, спортивних змагань	8 год. за 1 день заходу
31.	Виконання обов'язків наставника збірної команди університету з виду спорту	До 50 год. кожному наставнику, але не більше 100 год. за одну команду
32.	Підготовка інформаційних статей в засоби масової інформації або на \	6 год. за одну статтю
	ЇєБ-сторінку РДГУ про діяльність університету	

⁷ДАК- державна акредитаційна комісія,

⁸ВАК- вища атестаційна комісія.

проблеми
«Працевлаштування студентської молоді»
(Каузальні зв'язки змінних)

1. Стан економіки країни (регіону) та ринок праці:

- 1.1. Соціально-демографічна ситуація в регіоні.
- 1.2. Структура підприємств, закладів та установ в регіоні.
- 1.3. Динаміка безробіття в різних галузях.
- 1.4. Кількість економічно активного населення.
- 1.5. Кількість працюючих по галузях.
- 1.6. Кількість робочих місць в секторах економіки тощо.
- 1.7. Гіпотетичні потреби ринку праці в регіоні.
- 1.8. Структура навчальних закладів в регіоні.
- 1.9. Кількість навчальних закладів в регіоні.
- 1.10. Кількість учнів старших класів.
- 1.11. Кількість ВНЗ та конкурсна ситуація по спеціальностям (факультетам).
- 1.12. Кількість випускників ВНЗ по галузях.
- 1.13. Прогноз кількості абітурієнтів по роках.
- 1.14. Міграційні потоки («маятникова міграція»).
- 1.15. Гендерна ситуація в регіоні.
- 1.16. Професійні стереотипи при виборі ВНЗ (коледжу, училища тощо).
- 1.17. Сімейні традиції щодо професійної зорієнтованості абітурієнтів.
- 1.18. Престижність професії (виду діяльності).
- 1.19. Потреби регіону («соціальне замовлення»).
- 1.20. Прогноз щодо «соціального замовлення» в майбутньому.

2. Соціально-демографічні чинники:

- 2.1. Структура економічно активного населення.
- 2.2. Динаміка народжуваності по роках.
- 2.3. Динаміка смертності по роках.
- 2.4. Міграційні процеси в регіоні.
- 2.5. Сімейні стереотипи та традиції.
- 2.6. Регіональні відмінності щодо чисельності сім'ї.
- 2.7. Вплив конфесійних чинників на сімейну політику.
- 2.8. Студентська сім'я: проблеми та перспективи.
- 2.9. Молодіжна політика в регіоні.
- 2.10. Вплив територіальних чинників на міцність сім'ї.

проблеми
«Релігійність студентської молоді»
(Каузальні зв'язки змінних)

2. Стан духовності країни (регіону):

- 2.1. Соціально-демографічна ситуація в країні, регіоні, місті, селі.
- 2.2. Інфраструктура інституцій, організацій, громад.
- 2.3. Динаміка релігійності в різних регіонах.
- 2.4. Кількість соціально-активного населення.
- 2.5. Кількість релігійних громад, організацій.
- 2.6. Кількість членів громад тощо.
- 2.7. Структура духовних потреб різних груп населення.
- 2.8. Структура навчальних закладів в регіоні.
- 2.9. Кількість навчальних закладів в регіоні.
- 1.10. Кількість учнів молодших та старших класів.
- 1.11. Кількість ВНЗ та конкурсна ситуація по спеціальностям (факультетам).
- 1.12. Кількість випускників ВНЗ по галузях.
- 1.13. Прогноз кількості абітурієнтів по роках.
- 1.14. Міграційні потоки («маятникова міграція»).
- 1.15. Гендерна ситуація ВНЗ.
- 1.16. Професійні стереотипи при виборі ВНЗ (коледжу, училища тощо).
- 1.17. Сімейні традиції щодо професійної зорієнтованості абітурієнтів.
- 1.18. Престижність професії (виду діяльності).
- 1.19. Духовні потреби регіону («соціальне замовлення»).
- 1.20. Прогноз щодо «соціального замовлення» в майбутньому.

2. Соціально-демографічні чинники:

- 2.1. Структура соціально-активного населення.
- 2.2. Динаміка народжуваності по роках.
- 2.3. Динаміка смертності по роках.
- 2.4. Міграційні процеси в регіоні.
- 2.5. Сімейні стереотипи та традиції.
- 2.6. Регіональні відмінності щодо чисельності сім'ї.
- 2.7. Вплив конфесійних чинників на сімейну політику.
- 2.8. Студентська сім'я: проблеми та перспективи.
- 2.9. Молодіжна культура в регіоні.
- 2.10. Вплив духовних чинників на міцність сім'ї.
- 2.11. Ознаки когнітивного стилю повсякденності:
 - 1) трудова діяльність; 2) специфічна впевненість в існуванні світу;
 - 3) активне, напружене ставлення до життя; 4) особливе переживання часу;
 - 4) специфіка особистісної визначеності діючого індивіда; 6) особлива форма соціальності (А.Шюц).

3. Феноменологія духовності: характерні риси та тенденції

1. Міжконфесійна ситуація в регіоні: соціально-демографічні та соціально-психологічні характеристики.
2. Релігійна ситуація в селі, місті, регіоні.
3. Духовність як соціально-психологічний феномен.
4. Морально-етичні цінності як основа виховання молоді.
5. Морально-психологічний клімат в регіоні: основні характеристики.
6. Феноменологія духовності: соціальні та культурологічні аспекти.
7. Морально-етичний потенціал учнівської (студентської) молоді: засади формування.
8. Духовно-творчий потенціал студентської (учнівської) молоді.
9. Релігія та політика: соціологічний аналіз.
10. Культ та міфологія як символічні системи.
11. Релігія та культура: взаємозалежність та взаємозв'язок.
12. Експертиза проблем морально-етичного виховання студентської молоді.
13. Проблеми формування християнських цінностей в молодіжному середовищі.
14. Соціологічний аналіз міжконфесійних конфліктів: перебіг та вихід з кризи.
15. Проблеми репрезентація духовних цінностей в системі масової комунікації.
16. Релігія як соціальний інститут сьогодення.
17. Інноваційні тенденції релігійної діяльності.
18. Релігійність населення: аналіз конфесійної визначеності в регіоні.
19. Сучасні виклики та кризові явища в духовній галузі українського суспільства.
20. Трансцендентні виміри особистості: сакральні та світські вектори.

соціологічного дослідження
« Проблеми міжетнічного спілкування в регіоні»

Мета дослідження – визначення проблем мовного спілкування студентів та існуючих стереотипів міжнаціональних суперечностей й пошуки шляхів зняття бар'єрів міжетнічних стосунків.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати стан міжетнічного спілкування студентів в різних регіонах України («Заходу» та «Сходу»).
2. Виявити передумови суперечностей міжетнічних стосунків у визначених регіонах.
3. Визначити домінуючі бар'єри у мовному спілкуванні студентів в різних регіонах.
4. Обґрунтувати шляхи зняття існуючого напруження міжетнічного спілкування.

Об'єкт дослідження – процес спілкування студентів конкретного регіону.

Предмет дослідження – стан міжетнічного спілкування студентів в регіоні.

Територіальні межі дослідження можуть бути обмежені конкретним регіоном. Передбачається проведення порівняльного дослідження в різних регіонах «Заходу» (Рівненська область) та «Сходу» (Запоріжжя).

Методи дослідження:

- 1 – опитування експертів;
- 2 – анкетування студентів різних національностей, які мешкають в різних регіонах країни;
- 3 – контент-аналіз телепередач в різних регіонах країни.

Вибірка:

1 - територіальна, 2 – районована; 3 - квотна.

Територіальна: відбір одиниць відповідно до завдань дослідження.

Районована: відбір одиниць аналізу відповідно до подібності в різних регіонах (факультети, спеціальності, курси, гендерні відмінності).

Квотна: відбір одиниць аналізу пропорційно до чисельності студентів факультетів, спеціальностей та курсів навчання.

Експертна колегія:

- 57 експертів з кожного визначеного регіону з врахуванням домінуючих мовних режимів;

В групу експертів повинні бути залучені представники різних галузей соціальної практики та викладачі різних факультетів, різного статусу та різного віку й статі.

Анкета експерта

Шановний добродію (добродійко)! Дослідницька група звертається до Вас з проханням відповіді на запитання анкети.

Мета дослідження – аналіз проблем міжетнічного спілкування на українській та інших мовах в нашому регіоні.

Від Ваших відвертих та принципових відповідей буде залежати результативність нашого соціологічного дослідження.

Підкресліть декілька варіантів відповідей, які, на Вашу думку, найбільше відображають проблеми міжетнічного спілкування на різних мовах.

У залишеному місці запишіть судження та пропозиції щодо покращення процесів міжнаціонального спілкування в українській державі.

1. Дайте, будь ласка, відповідну характеристику регіону, де Ви сьогодні проживаєте (підкресліть відповідні варіанти):

1. Регіон, розвиток якого повинен стати моделлю розвитку усієї України.
2. Глуха культурна провінція.
3. Регіон з середнім рівнем розвитку.
4. Агресивний регіон, який намагається насадити свої порядки у всій країні.
5. Регіон, вимушений захищати свою специфіку і право жити у відповідності зі своїм способом життя.
6. Регіон, де переважають державники, що відстоюють цілісність країни.
7. Самодостатній регіон.
8. Регіон України, що зберіг власну самодостатність.

2. Виберіть, будь ласка, з наведених суджень характеристики, що відповідають Вашому уявленню про громадян, які проживають поряд з Вами:

1. Переважно українці і проживаючі з ними національні меншини.
2. Переважно росіяни і русифіковані представники інших народів.
3. Особлива регіональна спільнота, яка має витоки, як в Україні, так і в Росії.
4. Маргінали, тобто люди, які відірвалися від своїх коренів.
5. Особлива регіональна спільнота, яка має свої витоки, як в Україні, так і в Польщі.

3. Чи існують, на Вашу думку, суперечності між «Сходом України» і «Заходом України»?

1. Суперечності існують лише між політиками, а на рівні населення їх немає.
2. Суперечності існують як на рівні політиків, так і на рівні населення.
3. Суперечності існують на рівні населення, а не між політиками.
4. Суперечностей немає ні на якому рівні.
5. Важко відповісти.

4. До яких відносин між «Сходом» і «Заходом» необхідно прагнути сьогодні?

1. Слід домагатися згоди через компроміс.
2. Слід домагатися «перемоги» «Сходу» над «Заходом».
3. Необхідно, щоб ідеали «Західної України» перемогли і на «Сході».
4. Важко відповісти.

5. Що, на Вашу думку, поєднує звичайних громадян в «народ України» ?

(виберіть та підкресліть не більше 5 варіантів відповіді):

1. Українська мова.
2. Історичне минуле народу.
3. Рідна земля.
4. Природа.
5. Народні звичаї.
6. Спільні перспективи.
7. Релігія.
8. Література.
9. Мистецтво.
10. Національний одяг.
11. Національна ідея.
12. Національна культура.
13. Національна самосвідомість.

6. Що Вам, як представнику української нації найбільш характерно? (виберіть та підкресліть всі важливі для Вас варіанти відповіді):

1. Відчуття переваги над представниками іншої національності.
2. Почуття сорому за людей своєї національності.
3. Відчуття своєї неповноцінності через свою національну приналежність.
4. Неповага до свого народу.
5. Не надаю перевагу якій-небудь національній культурі.
6. Байдуже ставлюсь до своєї національної приналежності.
7. Український народ є ні кращим, ні гіршим за інших.
8. Надаю перевагу до свого народу над іншим.
9. Не приховую свою національність.
10. Мій народ більше обдарований ніж інший.
11. Вважаю, що спілкування з представниками інших національностей призводить до неприємностей.
12. З повагою та інтересом ставлюсь до мови і культури інших народів.
13. Вважаю, що необхідно обмежити права людей інших національностей на території нашої держави.
14. Вважаю, що мій народ кращий за інших і необхідно відокремити, «очистити» нашу культуру від інших культур.

7. Чи маєте Ви намір виїхати за кордон на постійне місце проживання?

1. Так, маю намір.
2. Часто думаю над цим, але ще не прийняв рішення.
3. Важко сказати.
4. Вважаю, що не поїду.
5. Однозначно не поїду.

8. Як Ви в цілому ставитесь зараз до Росії ?

1. Дуже добре.
2. В основному, добре.
3. В основному, погано.
4. Дуже погано.
5. Важко відповісти.

9. Якими б Ви хотіли бачити відносини України з Росією ?

1. Вони мають бути такими ж, як з іншими державами – з закритими кордонами, візами, митницями.
2. Україна і Росія мають бути незалежними, але дружніми державами – з відкритими кордонами, без віз та митниць.
3. Україна і Росія мають об'єднатись в одну державу.

8. Яку мову Ви вважаєте своєю рідною мовою ?

1. Українську.
2. Російську.
3. Українську та російську однаковою мірою.
4. Іншу (запишіть) _____

9. Чому Ви вважаєте рідною саме цю мову ? (підкресліть варіанти, що відповідають вашій думці)

1. Тому що це мова моїх батьків.
2. Мова моєї матері.
3. Мова мого батька.
4. Мова моєї національності.
5. Мова моєї країни.
6. Це мова, якою я думаю.
7. Це мова, якою я звичайно користуюсь.
8. Це мова, якою я найкраще володію.
9. Це мова, яку я найбільше люблю.
10. Це мова, яку я першою вивчив у дитинстві
11. Важко сказати.

10. Якою мовою Ви спілкуєтесь у повсякденному житті?

1. Тільки українською.
2. В більшості ситуацій українською.
3. Рівною мірою українською і російською.
4. Тільки російською.
5. В більшості ситуацій російською мовою.
6. Інше (запишіть) _____

11. Як Ви вважаєте, яким має бути статус української та російської мов в Україні?

1. Українська мова має бути єдиною державною мовою з витісненням російської мови з усіх сфер суспільного життя.
2. Українська мова – державна, російська мова має такі самі права, як мови інших національних меншин.
3. Українська мова – державна, російська вживається лише як розмовна.
4. Українська мова – державна, російська вживається як місцева офіційна мова в тих місцевостях, де більшість населення цього бажає.
5. Українська та російська мова мають бути рівноправними державними мовами.
6. Російська мова має бути єдиною державною мовою з витісненням української мови з усіх сфер суспільного життя.
7. Важко відповісти.

12. На Вашу думку, державна політика в мовній сфері має в першу чергу:

1. Сприяти поширенню української мови в усіх сферах життя.
2. Вирішити питання статусу російської мови.
3. Забезпечити реалізацію прав національних меншин у мовній сфері.
4. Важко відповісти.

13. Коли Ви хочете подивитись по телевізору кінофільм, чи впливає на Ваш вибір мова, якою його показують?

1. Так, впливає.
2. Скоріше так, ніж ні.
3. Скоріше ні, ніж так.
4. Ні, не впливає.

14. Коли Ви купуєте газету, якій Ви надасте найбільшу перевагу?

1. Всеукраїнській газеті українською мовою.
2. Всеукраїнській газеті російською мовою.
3. Місцевій газеті українською мовою.
4. Газеті, що видається в Росії.
5. Я не звертаю увагу на мову.
6. Я не купую газет.
7. Важко відповісти.

15. Яким творам художньої літератури Ви надасте перевагу?

1. Виданих українською мовою.
2. Виданих російською мовою.
3. Залежно від автора.
4. Залежно від ціни книги.
5. Мені байдуже щодо мови, головне щоб була цікава книга.

16. Уявіть, будь ласка, що в наступну неділю буде відбуватися референдум з питання вступу України до Європейського Союзу або до союзу Росії та Білорусії. Який Ваш вибір?

1. Проголосуєте за вступ України до Європейського Союзу.
2. Проголосуєте за вступ України до союзу Росії та Білорусії.
3. Не будете брати участь у голосуванні.

17. На Ваш погляд, у якому союзі держав було б краще жити народу України – у Європейському союзі або в союзі Росією й Білорусією?

1. Безумовно в Європейському союзі.
2. Скоріше в Європейському союзі.
3. Важко сказати напевно, мабуть однаково.
4. Скоріше в союзі з Росією й Білорусією.
5. Безумовно в союзі з Росією й Білорусією.

18. Ким Ви вважаєте себе за національністю?

1. Українець.
2. Росіянин.
3. І українець і росіянин.
4. Інші _____

19. Як саме Ви визначаєте свою національність?

1. За національністю моїх батьків.
2. За національністю мого батька.
3. За національністю моєї матері.
4. За країною, в якій живу.
5. За мовою, якою розмовляю.
6. За моїм ставленням до цієї нації.

20. Яка Ваша стать?

1. Чоловік.
2. Жінка.
21. Скільки років Вам виповнилося? _____ років.

22. Яка Ваша освіта? 1- неповна середня; 2 – середня спеціальна;

3 – неповна вища; 4 – повна вища. **23. Ваш основний рід занять** _____

Дякуємо за допомогу у дослідженні !!!

Орієнтовний кошторис
витрат

для проведення соціологічного дослідження
«Проблеми міжетнічного спілкування в регіоні: Пошуки та перспективи»

1. складання	Розробка методики дослідження: формування вибіркової сукупності, макету анкети, апробація пілотажного дослідження	800 грн.
2.	Контент-аналіз матеріалів публікацій в ЗМК	350 грн.
3.	Організація опитування громадян:	
3.1.	Одна анкета – 2 грн. x 400 анкет	800 грн.
3.2.	Контроль за достовірністю інформації	50 грн.
3.3.	Опитування експертів: 1 анкета 1,50 x 117	175 грн.
4.	Математична обробка масиву анкет:	
	4.1. Введення в комп'ютер:	
	одна анкета 0,10 коп. x 400	40 грн.
	4.2. Математична обробка масиву анкет та аналіз	400 грн.
5.	Підготовка звіту про проведене соціологічне дослідження	450 грн.
6.	Накладні витрати: 40 маршрутів x 30 грн.	200 грн.
8.	Друкування анкет: 1 грн.20 коп. x 400	95 грн.
Всього	(без ПДВ)	3360 грн. (Вибірка: n=400+117)

соціологічного дослідження

«Проблеми навчально-виховного процесу ВНЗ: оцінки та перспективи»

Впродовж жовтня – листопада 2011 року дослідницькою групою Інституту соціальних досліджень РДГУ було проведено соціологічне дослідження.

Мета дослідження – вивчення проблем навчання та спілкування в студентському середовищі.

Дослідження проводилося на 5-ти факультетах (ПФ, ІСФ, ФТФ, МПФ, ХПФ), відтак результати опитування студентів різних факультетів можна певною мірою екстраполювати в діяльність інших навчальних структур – деканатів та кафедр університету. Всього було опитано 119 респондентів, які репрезентують різні факультети, спеціальності та курси. Так, опитані студенти вважають, що рівень організації навчально-виховного процесу ВНЗ:

1. Добрий	- 41,26%.
3. Важко казати однозначно	- 38,0%.
3. Задовільний	- 20,6%.

Таблиця 1

Серед багатьох бар'єрів та негараздів, що заважають здобути професійні знання, уміння та навички, респонденти визначили такі:

1. Невпевненість у майбутньому працевлаштуванні	- 68,2%.
2. Власні лінощі	- 55,5%.
3. Відсутність зв'язку навчального процесу з практикою	- 34,9%.
4. Відсутність літературних джерел на електронних носіях	- 34,7%.
5. Брак вільного часу для більш ґрунтовної підготовки до занять	- 33,3%.
6. Малі можливості працювати на комп'ютері	- 30,1%.
7. Незадовільні умови для самостійної роботи	- 20,6%.
8. Недостатня кількість професійно зорієнтованих предметів	- 17,5%.
9. Труднощі щодо вимог кредитно-трансферної системи навчання	- 17,2%.
10. Неадекватна оцінка рівня знань, умінь та навичок	- 15,8%.

Таблиця 2

Тим часом опитані студенти вважають, що існують також певні бар'єри організаційно-методичного характеру:

1. Забагато теоретичних положень з окремих предметів	- 47,6%.
2. Великий обсяг навчального матеріалу	- 31,7%.
3. Мала поінформованість щодо упровадження інноваційних методів навчання	- 25,4%.
4. Високі вимоги до студентів	- 23,8%.
5. Проблеми доступу до Інтернету в університеті	- 20,6%.
6. Відсутність взаєморозуміння між викладачем та студентами	- 19,3%.
7. Не встигають конспектувати на лекціях навчальний матеріал	- 14,2%.
8. На семінарах не вимагається самостійність в обговоренні проблем	- 12,7%.

Таблиця 3

В дослідженні вивчався педагогічний потенціал окремих елементів навчально-виховного процесу та здійснювалися оцінки їхньої важливості для студентів (за 5-тибальною шкалою):

	<u>Таблиця 4</u>
1. Послідовність та аргументованість	- 4,01 бала.
2. Педагогічна майстерність викладачів	- 3,95 бала.
3. Компетентність викладачів	- 3,89 бала.
4. Об'єктивність оцінювання знань студентів	- 3,8 бала.
5. Наявність літературних джерел з предметів	- 3,74 бала.
6. Можливості вивчення комп'ютера	- 3,6 бала.
7. Рівень взаємостосунків	- 3,5 бала.
8. Використання нових джерел на заняттях	- 3,49 бала.
9. Рівень знань про кредитно-трансферну систему	- 3,42 бала.
10. Новизна та проблемність під час занять	- 3,33 бала.
11. Бар'єри при складанні заліків та іспитів	- 3,25 бала.
12. Умови проживання в гуртожитку	- 3,01 бала.
13. Задоволення духовно-моральних потреб	- 2,87 бала.
14. Використовування інноваційних форм навчання (ТЗН, тренінги, соціологічні опитування тощо)	- 2,7 бала.
15. Організація дозвілля в гуртожитку	- 2,4 бала.

Звичайно, адекватна оцінка студентами всього спектру навчально-виховних проблем досить неоднозначна, тим часом отримані результати повинні слугувати для дискусії між партнерами навчального процесу й оптимізації педагогічної майстерності викладачів з врахуванням громадської думки студентства.

Одним із завдань дослідження була спроба визначити рейтинг чинників та умов, які «провокують» пропуски студентами навчальних занять:

	<u>Таблиця 5</u>
1. Байдужість самих студентів до здобуття належної фахової підготовки	- 61,9%.
2. Стиль проведення навчальних занять	- 52,4%.
3. Загальна невпевненість студентів у майбутньому працевлаштуванні	- 44,4%.
4. Байдужість викладачів до рівня знань, умінь та навичок студентів	- 28,6%.
5. Відсутність зв'язку навчального матеріалу з професійною практикою	- 26,9%.
6. Недостатня вимогливість викладачів до студентів	- 15,8%.
7. Відсутність належного контролю в деканаті за пропусками занять	- 7,9%.

Як свідчать результати опитування студентів, помітна тенденція певного «максималізму» в оцінках власних лінощів (55,5%) поряд із визначенням байдужості (61,9%) та невпевненості у майбутньому працевлаштуванні (44,4%). Водночас, на думку опитаних експертів (417 експертів), які репрезентують всі основні галузі соціальної практики західних областей України, в молодіжному середовищі набувають поширення такі настрої:

	<u>Таблиця 6</u>
1. Байдужості	- 41,9%.
2. Надії на кращі зміни	- 28,5%.
3. Розчарування	- 23,6%.
4. Впевненості	- 5,9%.

Таблиця 7

Серед проблем, які сьогодні найбільше турбують молодь, експерти визначили такі:

1. Майбутнє працевлаштування	- 59,8%.
2. Брак коштів для життя	- 52,7%.
3. Невпевненість у майбутньому	- 49,2%.
4. Труднощі самореалізації	- 27,6%.
5. Сенса сучасного життя	- 26,6%.
6. Нестабільність економічної ситуації в країні	- 24,0%.
7. Політична нестабільність в країні	- 21,1%.
8. Рівень професійної підготовки	- 15,1%.
9. Моральний стан суспільства	- 13,1%.

Отримані результати свідчать про зростання соціально-психологічного напруження в молодіжному середовищі, що вимагає необхідності розробки тактики та стратегії соціально-педагогічного моніторингу й унеможливлення ескалації деструктивного потенціалу й переведення його у конструктивно творче та результативне русло.

Додаток 19

Дослідницька група Інституту соціальних досліджень РДГУ провела соціологічне дослідження мотивації вибору професії студентами факультетів РДГУ (ФТФ, ПФ, ІСФ, МПФ, ХПФ).

Мета дослідження – аналіз проблем здобуття професії, майбутнього працевлаштування та поліпшення соціального самопочуття студентської молоді. У дослідженні брали участь студенти 4-5 курсів зазначених факультетів університету. Всього було опитано 277 респондентів. Отримані результати можна **певною мірою** екстраполювати в площину громадської думки інших курсів та факультетів РДГУ.

Наше дослідження - пілотажне, тому результати дослідження надаємо без відповідного тлумачення та пояснення. Так, опитані студенти вважають, що **здобута професія** повинна:

Таблиця 1

1. Відповідати власним нахилам, здібностям, можливостям	- 68,8%.
2. Давати можливість отримувати високу зарплату	- 48,8%.
3. Мати перспективи службового росту	- 37,6%.
4. Мати творчий характер	- 30,6%.
5. Мати престижний характер	- 20,0%.
6. Байдуже, яка буде професія: головне — влаштуватися на роботу	- 7,05%.

Були отримані відповіді респондентів на запитання - «**Уявіть ситуацію, що Ви отримали професію, яка Вам подобається. Ви досить добре оволоділи знаннями та навичками. Де Ви хотіли б працювати після здобуття належного фахового рівня?**»:

Таблиця 2

1. Влаштувався б на державне підприємство, установу, організацію	- 41,2%.
2. Зайнявся б приватним бізнесом	- 31,7%.
3. Після здобуття професії маю надію працювати за кордоном	- 20,6%.
4. Після здобуття професії буду намагатися виїхати в іншу місцевість, для працевлаштування за фахом	- 17,1%.
5. Сподіваюся влаштуватися в комерційну структуру	- 14,7%.

Респонденти також вважають, що для **пошуку роботи** варто:

Таблиця 3

1. Звертатись в спеціалізовані установи за місцем проживання	- 38,8%.
2. Розпитувати друзів, знайомих, колег, про будь-яку роботу	- 32,3%.
3. Відвідувати державні, приватні, комерційні підприємства з метою знайти роботу	- 24,7%.
4. Розраховують на допомогу батьків	- 21,2%.
5. Шукати роботу по оголошеннях в газетах, інформаційних листах	- 18,2%.

6. Відкрити свою справу	- 17,6%.
7. Шукати роботи за кордоном	- 17,4%.
8. Розсилати листи в мережі Інтернет зі своїми пропозиціями	- 14,1%.
9. Звертатись в центр профорієнтації (щоб визначити професійну спрямованість або пройти професійний відбір)	- 10,0%.
10. Підуть на курси	- 4,7%.
11. Вести пошуки будь-якої роботи	- 4,2%.

Відповідно респонденти вважають, що для **успішного працевлаштування** потрібно:

Таблиця 4

1. Глибокі знання та практичні навички	- 48,2%.
2. Уміння переконувати та «репрезентувати» себе	- 40,6% .
3. Компетентність, інформованість, кваліфікованість тощо	- 38,8%.
4. Базова освіта (закінчення престижного факультету)	- 33,5%.
5. Допомога знайомих, які працюють у престижних організаціях, установах	- 32,9%.
6. Наявність вільних робочих місць	- 31,7%.
7. Знання іноземних мов	- 26,5%.
8. Наявність стартового капіталу, щоб заплатити за місце роботи	- 23,5%.
9. Наявний практичний досвід роботи за фахом	- 18,2%.

Тим часом респонденти вважають, що сьогодні для них найнеобхідніше (контрольне запитання):

Таблиця 5

1. Професійні знання, уміння та навички	- 72,9%.
2. Уміння спілкуватися та налагоджувати потрібні знайомства	- 48,8%.
3. Знання декількох іноземних мов	- 34,7%.
4. Уміння працювати на персональному комп'ютері	- 29,4%.
5. Володіти навичками менеджменту	- 12,9%.

Респонденти також вважають, що для забезпечення успішного працевлаштування необхідно:

Таблиця 6

1) Розширити практику укладання угод з роботодавцями в регіоні	- 36,4%.
2) Збільшити кількість профільюючих предметів	- 35,3%.
3) Запровадити проходження практики упродовж всього терміну навчання у конкретній організації, установі, закладі тощо	- 34,7%.
4) Вивчати ринок праці (будувати прогноз щодо майбутніх місць роботи)	- 27,7%.
5) Ввести предмети з проблем «самопрезентації» потенціалу (формування власного іміджу)	- 17,6%.
6) Збільшити кількість часу для вивчення комп'ютера та програмного забезпечення	- 10,6%.

Опитані вважають, що сьогодні в студентському середовищі набувають поширення такі гіпотетичні **«групи поколінь»**:

Таблиця 7

1. Комп'ютерне покоління	- 58,4%.	10. Прагматичне покоління	- 7,5%.
2. Агресивне покоління	- 37,5%.	11. Втрачене покоління	- 5,7%.
3. Розчароване покоління	- 35,3%.	12. Покоління примирення	- 4,6%.
4. Цинічне покоління	- 20,8%.	13. Егоїстичне	- 2,5%.
5. Покоління надій	- 19,0%.	14. Інтелектуально-регресивне	- 1,7%.
6. Скептичне покоління	- 17,9%.		
7. Ошукане покоління	- 10,9%.		
8. Телевізійне покоління	- 10,8%.		

9. Налякане покоління - 9,8%.

ПІСЛЯМОВА

Здійснюючи аналіз проблем впровадження соціально-педагогічного моніторингу в навчальних закладах регіону, автор залишає на майбутнє прогностичні висновки і узагальнення щодо соціально-психологічної проблематики формування, функціонування, реалізації та ідентифікації професійного та інтелектуального потенціалу викладачів і студентів в наступних соціологічних дослідженнях.

Пропоновані міркування, які сформувалися під час викладання предметів „Соціологія” в Рівненському державному гуманітарному університеті та в інших ВНЗ Рівненщини і здійснення конкретно-соціологічних розвідок зусиллями Інституту соціальних досліджень, автор схильний розглядати як пропозицію колегам – педагогам, психологам та соціологам розпочати фундаментальні теоретичні дослідження й надолужити певне відставання соціальної педагогіки від потреб практики. Безперечно, такі розробки та отримані результати емпіричних досліджень стануть у нагоді не лише працівникам ВНЗ, але і учителям, аспірантам та фахівцям установ й організацій освіти.

Апробація методик та впровадження технологій соціально-педагогічного моніторингу сприятиме піднесенню ваги в суспільстві як наукових розвідок, так і практичних результатів у поглибленні мотивації праці викладача та навчання учнівської та студентської молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Львова І. А ти б у токарі пішов. - Експрес. – 5-12 квітня 2012 р. - с. 18
2. Фройд З. Вступ до психоаналізу / Пер. с нім. П.Тарашук. – К.: Основи, 1998. – 709 с.
3. Аграрна реформа в Україні (соціологічна діагностика). За ред. В.Тарасенка. – К.: Інститут соціології НАН України, 2007. – 576 с.
4. Там само. – С. 20.
5. Там само. – С. 21.
6. Ю.Подгурецки, С.Щудло. Образование как информационно-коммуникативная система. – Москва-Сосновец-Дрогобич, 2010. – 166 с.; Сидоренко О.П., Раков С.А., Русанова Н.О. Міжнародні порівняльні дослідження як інструмент вдосконалення національних систем математичної освіти // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. Збірник наук. праць. – Харків: Видавничий відділ ХДУ, 2008. – С. 514 – 519.; Вербець В.В. Соціально-педагогічний моніторинг у вузі: методологія, методика, організація: Монографія. – Рівне: РДГУ, 2002. – 309 с.; Наводнов В., Масленіков О. Федеральний Інтернет-екзамен у системі вищої освіти Російської Федерації // Вісник ТІМО: Тестування і моніторинг в освіті. – 2007. - №12. – С.12 – 15.; Щудло С.А. Моніторингові дослідження якості освіти // Молодіжна політика: Збірник матер. VI Міжнар. Наук. – практ. конфер. – Дрогобич, 2009. – С. 193-197. Вербець В.В. Соціально-педагогічний моніторинг у вузі: методологія, методика, організація: Монографія. – Рівне: РДГУ, 2002. – 309 с.
7. Щудло С.А. Якість освіти: методологічні аспекти дослідження // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. Збірник наукових праць. – Харків: Видавничий відділ ХДУ, 2008. – с. 76-79.
8. Моніторинг якості освіти: методи, форми, організаційне забезпечення / Південноукр. Регіон. ін-т післядипломної освіти педагог. Кадрів / Уклад. Зубко А.М., Товстуха Н.В., Морев О.О. – Одеса, 2001. - С. 7-21.
9. Єльнікова Г.В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою. – Харків: Крок, 1999. – С. 17-23.
10. Мудрик А.В. Социальная педагогика: Учеб. для студ. пед. вузов / Под ред. В.А.Сластенина. – М.: Академия, 2000. – 272 с.
11. Орбан-Лембрик Л. Перспективні напрями розвитку соціальної психології в контексті реальних потреб суспільства // Соціальна психологія. – 2003. - № 1. - с.16-17. Щудло С.А. Освітні реформи: небезпеки інституційних пасток // – С. 374-379. / Молодіжна політика: проблеми та перспективи. Вип. 2: [збірник наукових праць / наук. ред. С.А.Щудло]. – Дрогобич: Редакційно-видав. відділ Дрогобицького державного пед. університету імені Івана Франка, 2011. – 498 с.

СПИСОК

рекомендованої літератури

1. Аграрна реформа в Україні (соціологічна діагностика). За ред. В. Тарасенка. – К.: Інститут соціології НАН України, 2007. – 576 с.
2. Андрєєнков В.Г., Сотникова Г.Н. Телефонное интервью. – М.: Наука, 1989. – 75 с.
3. Бутенко И.А. Анкетный опрос как общение социолога с респондентом. – М.: Наука, 1989. – 176 с.
4. Вербець В.В. Методологія та методика соціологічних досліджень. – Острог.: Національний ун-т “Острозька академія”. - 2001. – 183 с.
5. Вербець В.В. Методологія та методика соціологічного дослідження: Навчально-методичний посібник. – Друге вид. доп. і перероб. – Рівне: РДГУ, Інститут соціальних досліджень. - 2008. – 231 с.
6. Вербець В.В. Соціально-педагогічний моніторинг у вузі: методологія, методика, організація: Монографія. – Рівне: РДГУ, 2002. – 309 с.
7. Вербець В.В. Діагностика формування та реалізації духовно-творчого потенціалу студентської молоді: Методичний посібник (Рекомендовано МОН України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів - № 14/11.2-1242 від 07.06.2004 р.)
8. Вербець В.В. Педагогічна діагностика формування духовно-творчого потенціалу студентської молоді: Монографія. – Острог-Рівне: РДГУ, 2005. – 383 с.
9. Вербець В.В., Субот О.А., Христюк Т.А. Соціологія: Навчальний посібник. – К.: КОНДОР. – 2009. – 550 с.
10. Волович В.И. Надежность информации в социологическом исследовании. – К.: Наук. думка, 1974. – 135 с.
11. Городьяненко В.Г. Социологический практикум. – К., 1999. – 160 с.
12. Гречихин В.Л. Лекции по методике и технике социологических исследований. – М.: Изд-во МГУ, 1988. – 232 с.
13. Докторов Б.З. О надежности измерения в социологических исследованиях. – Л.: Наука, 1979. – 127 с.
14. Здравомыслов А.Г. Методология и процедура социологических исследований. – М.: Мысль, 1969. – 205 с.
15. Как провести социологическое исследование /Под ред. М.К.Горшкова, Ф.Э.Шереги. – М.: Политиздат, 1990. – 237 с.
16. Личностно-ориентированная социология. – М.: Академический Проект, 2004. – 608 с.
17. Методы сбора информации в социологических исследованиях / Под ред. В.Г.Андреевкова, О.М. Масловой. – М.: Наука, 1990. – Кн. 1-2. – 357 с.
18. Наталія Костенко, Валерій Іванов. Досвід контент-аналізу: Моделі та практики: Монографія. - К.: Центр вільної преси,- 2003. – 200 с.
19. Ноэль Э. Массовые опросы. Введение в методику демоскопии. – М.: Прогресс, 1995. – 380 с.
20. Паниотто В.И. Качество социологической информации (методы оценки и процедура обеспечения). – К.: Наукова думка, 1986.

21. Паниотто В.И., Максименко В.С. Количественные методы в социологических исследованиях. – К.: Наук. думка, 1982. – 272 с.
22. Панина Н.В. Технологія соціологічного дослідження: Курс лекцій. – К.: Наук. Думка, 1996. – 232 с.
23. Подгурецки Ю., Щудло С. Образование как информационно-коммуникативная система. – М.: ООО «НИПКЦ Восход-А», 2010. – 168 с.
24. Рабочая книга социолога. – М.: Наука, 1983. – 477 с.
25. Саганенко Г.И. Надежность результатов социологических исследований. – Л.: Наука, 1983. – 189 с.
26. Сірий Є.В. Соціологія: загальна теорія та методологія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії: Навч. посіб. – Вид. 3-тє, виправл. та доп. – К.: Атіка, 2009. – 492 с.
27. Соціологія: Короткий енциклопедичний словник. За ред. В.І.Воловича. – К.: Укр.. центр духовної культури, 1998.
28. Сурмин Ю.П., Туленков Н.В. Методология и методы социологических исследований. – К.: МАУП, 2000. – 304 с.
29. Фромм Э. Человек для себя / пер. с англ. и послесл. Л.А. Чернышевой. – М.: Коллегиум, 1992. – 253 с.
30. Черниш Н.Й. Соціологія. Курс лекцій. Конспект. Вип.6. – Львів, 1996. – 74 с.
31. Чурилов Н.Н. Проектирование выборочного социологического исследования. – К.: Наук. Думка, 1986. – 183 с.
32. Экспертные оценки в социологических исследованиях / С.Б. Крымский, Б.Б. Жилин, В.И. Паниотто и др. – К.: Наук. думка, 1990. – 320 с.
33. Ядов В.А. Социологическое исследование: методология, программа, методы. – М.: Наука, 1987. – 248 с.
34. Яковенко Ю.И., Паниотто В.И. Почтовый опрос в социологическом исследовании. – К., 1988. – 139 с.
35. Якісні дослідження в соціологічних практиках: Навчальний посібник / За ред. Н. Костенко, Л.Скокової. – К.: Інститут соціології НАНУ, 2009. – 400 с.
36. Якуба О.О. Соціологія. – Харків, 1998. – 191 с.